

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Taiteen luo helpommin- Lappeenrannan museotoimen saavutettavuuden kehittämissuunnitelma

Kirsi Heinonen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240) 11/2011

humak

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU
Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kirsi Heinonen	Sivumäärä 36 ja 3 liitesivua
Työn nimi Taiteen luo helpommin – Lappeenrannan museotoimen saavutettavuuden kehittämissuunnitelma	
Ohjaava opettaja Jari Klemola	
Työn tilaaja / työelämäohjaaja Lappeenrannan museotoimi / Mona Taipale	
Tiivistelmä <p>Käsittelen opinnäytetyössäni museoiden saavutettavuutta ja saavutettavuuden kehittämistä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millä keinoin voidaan kehittää Lappeenrannassa sijaitsevien neljän museon saavutettavuutta. Tutkimuksessa oli mukana Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo ja Wolkoffin talomuseo. Tutkimukseni pohjalta olen tehnyt saavutettavuuden kehittämissuunnitelman edellä mainituille museoille toimenpide-ehdotuksineen, jota museotoimi tulee toteuttamaan omien resurssien ja aikataulunsa mukaisesti. Tämä museotoimelle tekemäni saavutettavuuden kehittämissuunnitelma oli museon tilaustyö minulta ja se on liitteenä tässä opinnäytetyössä.</p> <p>Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden tein vuoden 2010 - 2011 aikana jolloin vierailin näissä jokaisessa museossa ja tutkin niitä saavutettavuuden eri osa-alueiden kannalta. Lisäksi haastattelin muutamia museon työntekijöitä. Tein saavutettavuuden kehittämissuunnitelman Etelä-Karjalan taidemuseon ammuenssi Mona Taipale tekemän kartoituksen pohjalta sekä oman tutkimukseni kautta.</p> <p>Museoiden saavutettavuuden kehittäminen lisää ihmisten yhdenvertaisuutta. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat saavutettavuus, esteettömyys ja "Design for all". Saavutettavuudella tarkoitetaan keinoja, joilla museon tarjoamat palvelut voidaan avata erilaisille käyttäjille. Saavutettava museo antaa mahdollisuuden osallistua ja saada elämyksiä. Saavutettavassa museossa on helppo ja esteetön liikkuminen, näkeminen, kuuleminen ja tiedon hankkiminen. Saavutettava museo palvelee asiakkaitaan vuorovaikutteisesti ottaen erilaiset käyttäjäryhmät huomioon.</p> <p>Tutkimukseni lähteenä oli "Kulttuuria kaikille" -palvelusivut, josta löytyvät saavutettavuuden eri osa-alueet sekä saavutettavuuteen liittyvää palvelua. Nämä saavutettavuuteen liittyvät osa-alueet olen esitellyt ja niiden mukaisesti olen kartoittanut tutkimuksessani olevien museoiden saavutettavuuden. Toinen lähteeni oli opetusministeriön tekemä toimenpideohjelma taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006-2010.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi, että saavutettavuutta voidaan kehittää pienilläkin muutoksilla, huolellisella suunnittelulla ja henkilökunnan ystävällisellä ja palvelevalla asenteella. Suuremmat saavutettavuuteen liittyvät muutokset voidaan toteuttaa pitkän tähtäimen talous- ja toimintasuunnitelmissa.</p>	
Asiasanat museo, saavutettavuus, esteettömyys, diversiteetti, design for all	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Kirsi Heinonen	Number of Pages 36
Title How to reach the Art easier -The Developing Plan of accessibility to museums in Lappeenranta	
Supervisor Jari Klemola	
Subscriber and/or Mentor The Council of museum of Lappeenranta / Mona Taipale	
Abstract <p>This thesis deals accessibility of museum and how to develop museums more accessibility. The aim of this thesis was to find out how to develop accessibility to four museums in Lappeenranta city. These museums were South-Karelia Art Museum, South-Karelia Museum, Cavalry Museum and Wolkoff House Museum.</p> <p>Museums accessibility relates to such concepts as democracy, justice and equality. I used web pages of The Culture for All service to get the information about accessibility. The Culture for All Service promotes cultural services that are inclusive and take diverse audiences into account. They offer information and tools for workers in the cultural field to improve accessibility and knowledge between cultures. In a comprehensive audience -focused approach the assess of accessibility includes the physical environment, accessibility of contents through different senses, access to information and practical details, financial accessibility, social and cultural accessibility and ability to influence all this through decision-making and inclusive attitudes.</p> <p>The results of this studies was that it is possible to develop accessibility of museums. A welcoming and open attitude to diversity is the key to developing better services. An awareness of diverse audiences is required during all stages of planning, financing and production.</p>	
Keywords museum, accessibility, diversity, design for all	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO

2 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

3 TAUSTAA

4 SAAVUTETTAVUUS KÄSITTEENÄ

4.1 Saavutettavuuden eri osa-alueet

4.1.1 Asenteellinen saavutettavuus

4.1.2 Fyysinen saavutettavuus

4.1.3 Saavutettavuus eri aistien avulla

4.1.4 Tiedollinen saavutettavuus

4.1.5 Taloudellinen saavutettavuus

4.1.6 Kulttuurinen saavutettavuus

4.1.7 Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ

5 LAPPEENRANNAN MUSEOIDEN SAAVUTETTAVUUS

5.1 Asenteellinen saavutettavuus

5.2 Fyysinen saavutettavuus

5.2.1 Etelä-Karjalan taidemuseo

5.2.2 Etelä-Karjalan museo

5.2.3 Ratsuväkimuseo

5.2.4 Wolkoffin talomuseo

5.3 Saavutettavuus eri aistien avulla

5.4 Tiedollinen saavutettavuus

5.5 Taloudellinen saavutettavuus

5.6 Kulttuurinen saavutettavuus

5.7 Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ

6 SAAVUTETTAVUUDEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA 7.SAAVUTETTAVUUS-
SUUNNITELMAN ARVIOINTI 8 LOPPUSANAT

LÄHDELUETTELO

ELEKTRONISET LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Yhteiskunnassa tapahtuu jatkuvasti väestöllisiä ja kulttuurisia muutoksia. Maahamme muuttaa yhä enemmän eri kulttuureista ihmisiä joko työn perään tai pakolaisena. Samalla lisääntyy myös ikääntyvien ihmisten määrä, mikä tarkoittaa kasvavaa tarvetta huomioida toimimisesteisten ihmisten selviytymisestä julkisissa tiloissa. Kun väestömme on monimuotoinen, niin se rakentaa myös monimuotoista kulttuuria. Monimuotoisuus liittyy myös väestön sosiaaliseen rakenteeseen usealla tavalla. Lisäksi osalla väestöstämme on jonkinlainen liikkumis- tai toimimiseste.

Saavutettavuus on käsitteenä melko uusi. Vasta 2000 -luvun taitteesta lähtien on alettu yhä enemmän kiinnittämään huomiota kulttuuripalvelujen saavutettavuuteen. Myös Suomen hallitus on tehnyt erilaisia kansallisia ja kansainvälisiä linjauksia saavutettavuuden edistämiseksi. Taiteen saavutettavuuden kehittämisessä museoilla on tärkeä tehtävä. Museoiden tullessa enemmän saavutettavaksi voi ihmisten hyvinvointi ja yhdenvertaisuus lisääntyä. Saavutettavuuden lisääminen tuo museoille enemmän vierailijoita, ja voi vaikuttaa esimerkiksi museoille jaettavissa oleviin avustuksiin ja apurahoihin.

Opinnäytetyössäni tutkin Lappeenrannan neljän museon toimivuutta saavutettavuuden osalta. Nämä museot ovat Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo ja Wolkoffin talomuseo. Kaikki nämä museot sijaitsevat Lappeenrannan keskustan läheisyydessä. Etelä-Karjalan taidemuseon amanuenssi Mona Taipale on kartoittanut saavutettavuutta Lappeenrannan museoissa (Taipale 2009, liite 1). Mona Taipaleen tekemän kartoituksen pohjalta ja oman tutkimukseni kautta olen selvittänyt, miten on mahdollisuus kehittää kartoituksessa mukana olleiden museoiden saavutettavuutta. Tutkimukseni pohjalta olen tehnyt saavutettavuuden kehittämissuunnitelman toimenpide-ehdotuksineen, jota museotoimi tulee toteuttamaan omien resurssien ja aikataulunsa mukaisesti. Tämä museotoimelle tekemäni saavutettavuuden kehittämissuunnitelma on museon tilaustyö minulta ja se on liitteenä kokonaisuudessaan tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyöni on toiminnallinen. Olen vierailut tutkimuksen kohteina olevissa museoissa ja kartoittanut näiden museoiden tä-

män hetken saavutettavuudentilan. Lisäksi olen myös haastatellut muutamia museon työntekijöitä, sillä he ovat oman alansa asiantuntijoita.

Esittelen ensin aikaisempia tutkimuksia joita on tehty saavutettavuuteen liittyen sekä sen miksi halusin tehdä museoiden saavutettavuuteen liittyvän opinnäytetyön. Esittelen myös tutkimuksessani mukana olevien museoiden historiaa, ja mitä saavutettavuus on käsitteenä sekä mitä se merkitsee tämän päivän museotyössä. Työni päälähteenä on ”Kulttuuria kaikille” -palvelusivut, josta löytyvät saavutettavuuden eri osa-alueet. Nämä osa-alueet olen esitellyt ja niiden mukaisesti olen kartoittanut tutkimuksessani olevien museoiden saavutettavuuden. Toinen päälähteeni on opetusministeriön tekemä toimenpideohjelma taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006-2010. Koska opinnäytetyöhöni sisältyy produktio, joka on tilaustyö Lappeenrannan museotoimelta, on Etelä-Karjalan taidemuseon amanuenssi Mona Taipale arvioinut sen. Lopuksi olen selvittänyt tekemästäni saavutettavuuden kehittämissuunnitelmasta tärkeimpiä kohtia.

2 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Museoiden saavutettavuutta on tutkittu 1990 -luvun lopulta alkaen. Sari Salovaara on kartoittanut vuonna 2005 Meilahden museon fyysisen saavutettavuuden osalta liikku- mis- ja toimimisesteisten kannalta. Kartoituksen lopussa on yhteenveto työsuunnitelman pohjaksi. Työsuunnitelmasta selviää millä keinoin saavutettavuutta voidaan parantaa kyseessä olevassa kohteessa. (http://kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_tutkimukset_ja_raportit_museoala, 25.4.2011.).

Sari Salovaaran toisessa tutkimuksessa ”Kuka pääsee museoon?” tarkastellaan museoviraston jakamia avustuksia innovatiivisiin hankkeisiin kulttuurisen yhdenvertaisuuden edistäjänä. Salovaara tarkastelee tutkimuksessa, mitä tapahtuu museoissa, kun ne voivat hakea ja saada avustusta saavutettavuuden kehittämiseen, monikulttuurisen ja suvaitsevuu- den edistämiseen sekä kulttuuriperintökasvatukseen. Kyse- lyyn osallistuneet museot määrittelevät nimittäjiä innovatiivisille hankkeille, joilla voidaan lisätä kulttuurista moninaisuutta. Tutkimuksessa mainittu yksi tekijä, joka tekee hankkeesta innovatiivisen, uusia luovia toimintatapoja sisältävän, oli tapa ottaa mu-

seoyleisö mukaan aktiiviseksi osallistujaksi. (http://kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_tutkimukset_ja_raportit_museoala, 25.4.2011.)

Tuuli Rajavuoren suomalais-ugrilaisen kansantieteen laitokselle tekemässään pro-gradu -tutkielmassa käsitellään museoiden saavutettavuuden parissa työskenteleviä museoammattilaisia. Rajavuoren tutkielmassa kuvataan kolmen tapauksen avulla työntekijöiden kokemuksia kulttuurikohteiden saavutettavuuden parantamisesta. Tutkielma kertoo museotyöntekijöiden arjesta, johon kuuluu tärkeänä osana museoiden saavutettavuus ja sen kehittäminen. Haastateltavat työntekijät työskentelevät Ateenumin taidemuseossa Helsingissä ja Örebro läns museumissa Ruotsissa. (http://kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_tutkimukset_ja_raportit_museoala, 25.4.2011.).

3 TAUSTAA

Käsite ”Saavutettavuus” alkoi kiinnostaa minua ollessani työharjoittelussa Etelä-Karjalan taidemuseolla vuonna 2008. Työni oli suunnitella ja järjestää ”Taidereppu” -näyttelyn kierto Etelä-Karjalan ja kaakkois-Suomen alueella eri laitoksiin sekä hankkia näihin paikkoihin taiteilijat vetämään työpajoja. Taidereppu -kiertonäyttely toimi saavutettavuusperiaatteella ja se kesti noin puolitoista vuotta. Projektin edetessä ymmärsin yhä selkeämmin työni merkityksellisyyden. Kulttuuripalvelut ovat tärkeitä ihmisen hyvinvoinnille. Syrjäseudulla asuvat ovat eriarvoisessa asemassa kuin kaupungissa asuvat, myös fyysiset eroavaisuudet asettavat taiteen kohtaamiseen erilaisia haasteita. Hyvästä saavutettavuudesta hyötyvät kaikki ihmiset ei ainoastaan liikunta-rajoitteiset.

Lappeenrannan museotoimi sai vuonna 2008 opetusministeriöltä apurahan saavutettavuuden kartoitukseen. Kartoituksessa mukana olivat Lappeenrannassa sijaitsevat neljä museota; Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Wolkoffin talomuseo ja Ratsuväkimuseo. Saavutettavuuden kartoituksessa mukana olevat kolme museota Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo ja Ratsuväkimuseo sijaitsevat Lappeenrannan linnoituksen alueella. Wolkoffin talomuseo sijaitsee lähellä Lappeenrannan keskustaa.

Etelä- Karjalan taidemuseo on yksi Suomen 16 :sta aluetaidemuseoista. Lappeenrannan taidemuseon nimellä aloittanut taidemuseo aloitti toimintansa syksyllä vuonna 1965 tykkivarikon rakennuksessa. 1980 -luvulla kunnostettiin taidemuseolle omat toimitilat aumakattoisiin uusklassisiin kasarmirakennuksiin. Nämä joukko-osastojen majoitustiloina toimineet kasarmit ovat rakennettu vuonna 1798. (<http://www.lappeenranta.fi/?depit=12545>, 25.1.2010.).

Etelä-Karjalan museo toimii linnoituksen pohjoiskärjessä jyrkissä kivimakasiineissa entisissä tykkivarikon tiloissa. Rakennus valmistui 1800 -luvun alussa ja siinä toimi aluksi Etelä-Karjalan taidemuseo. Kulttuurihistoriallisen museon kokoelmat pohjautuvat Lappeenrannan, Viipurin ja Käkisalmen museokokoelmiin. (<http://www.lappeenranta.fi/?depit=12545>, 25.1.2010.).

Ratsuväkimuseo perustettiin Lappeenrannan kaupungin ja Uudenmaan rakuuna pataljoonan sekä ratsuväen perinneyhdistysten yhteistoiminnan tuloksena. Museo avattiin vuonna 1973, mutta näytteillepano uusittiin täydellisesti vuoden 1976 keväällä. Vähäisiä muutostöitä on tehty 1990- luvulla. Museo on sijoitettu entiseen Lappeenrannan linnoituksen vartiorakennukseen, jossa siinä on näyttelytilaa 90 m². Rakennus on linnoituksen kaunein ja tiettävästi vanhin. Vanhin aika, hakkapeliittojen historia (kolmekymmenvuotinen sota 1618-1648) on esitetty vanhoin kuparipiirroksin ja Euroopan sotatantereita kuvaavina tauluina. Muu vanha esineistö on kokonaan hävinnyt, muun muassa joukko-osastojen liput ovat Ruotsin vastaavissa museoissa. (<http://www.lappeenranta.fi/?depit=133366>, 10.3.2010.).

Kaupungin keskustassa sijaitseva Wolkoffin talo on Lappeenrannan vanhimpia säilyneitä puurakennuksia ja se on rakennettu vuosina 1826-1905. Vanhimman osan rakennutti kauppias Claudelin ja vuodesta 1872 vuoteen 1983 se ehti olla venäläisen Wolkoffin suvun neljään sukupolveen asti. Wolkoffin talo on museoideana sikäli ihanteellinen, sillä se museoitu koti. Talomuseo avattiin museoksi 13.6. 1993. Talolla on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa, ja lisäksi se kertoo yhden venäläisen perheen suomalaistumisesta Venäjän suurruhtinaskunnassa, ja sittemmin itsenäisessä Suomessa. (Museoviesti 2003, 21.).

Museon tekemässä kartoituksessa edellä mainittuja museoita tarkasteltiin saavutettavuuden eri osa-alueiden kannalta. Jokainen näistä museosta on erilainen ja asettaa saavutettavuuden kannalta erilaisia haasteita. Näiden neljän museon kartoitus tehtiin asiakaskyselyillä ja museon henkilökunnan haastatteluilla vuosina 2007-2008. Haastattelujen pohjana oli ”Kulttuuria kaikille” -internetsivut. Asiakaskyselyyn tehtiin kaksi-sivuinen mahdollisimman selkeä kyselylomake ja kyselyssä otettiin huomioon saavutettavuuden kaikki eri osa-alueet. Kyselyyn valittiin mahdollisimman laaja asiakas-kunta ja kysely koottiin yhteistyössä Lappeenrannan kaupungin nuorisovaltuuston, vammaisneuvoston, vapaaehtoiskeskus Kuutinkulman ja maahanmuuttajien palvelu-keskuksen Momentin kanssa. Asiakaskyselyyn osallistui yhteensä 20 museokävijää ja ikäjakautuma oli 15-91 -vuotta. Osa kyselyyn vastanneista ei ollut suomenkielisiä ja osalla oli liikunta-, tai muu vamma. (Taipale 2009, liite 1.).

Tutkimukseni edellä mainittujen museoiden saavutettavuudesta alkoi keväällä vuonna 2009, jolloin osallistuin Lappeenrannan museon kokoushuoneessa asiakastestiryhmälle pidettyyn kiitoskahvitilaisuuteen. Asiakastestiryhmä oli osallistunut keväällä vuonna 2009 tehtyyn museon kartoitukseen. Museon henkilökuntaa haastateltiin syksyllä 2008 ja seuraavan vuoden alkupuolella. Toinen asiakastiimin kokous pidettiin joulukuussa vuonna 2009. Asiakastiimissä oli läsnä noin kymmenen henkilöä ja museonjohtaja Päivi Partanen. Nämä asiakastiimiin osallistujat olivat lupautuneet olemaan mukana jatkossakin museoiden saavutettavuuden kehittämisessä. Järjestelmällinen asiakaspalautteen keruu ja mahdollisten epäkohtien korjaaminen on tärkeää saavutettavuutta parannettaessa (Teräsvirta 2007, 64). Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden tein vuoden 2010 - 2011 aikana jolloin vierailin näissä jokaisessa museossa ja tutkin niitä saavutettavuuden eri osa-alueiden kannalta.

4 SAAVUTETTAVUUS KÄSITTEENÄ

Saavutettavuudella tarkoitetaan kulttuuripalvelun avoimuutta ja toimivuutta kaikille halukkaille. Hyvä saavutettavuus merkitsee hyvin toimivia palveluja, tiedon ja elämysten välittymistä sekä esteettömän kulun mahdollistavia rakentamiseen liittyviä ratkaisuja. Saavutettavassa museossa onnistuu kielellinen ja kulttuurinen ymmärtäminen, näkeminen, kuuleminen ja liikkuminen, koska esteitä ja ongelmakohtia on tietoisesti poistettu. (Salovaara, Tuura 2009, 12.). Hyvin saavutettava museo palvelee ylei-

söään myös vuorovaikutteisesti ottaen erilaiset käyttäjäryhmät huomioon (Levanto, Pettersson 2002, 74). Vuorovaikutuksella tarkoitetaan, että museo on niin sanottu ”oppiva organisaatio” eli asiakkaiden palautetta kerätään systemaattisesti ja jatkuvasti ja palautetta käsitellään niin, että toiminnan laatu kehittyy.

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat saavutettavuus, diversiteetti, esteettömyys ja ”Design for All” (kaikille suunnittelu). Saavutettavuuteen kuuluu myös se, että museo- palveluja viedään lähelle ihmisiä, sillä kaikilla ei ole mahdollisuutta vierailta museossa joko rahallisista tai muista syistä.

Museoiden saavutettavuuden yhteydessä puhutaan diversiteetistä. Diversiteettiin liittyy ihmisten yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, ja se terminä korvaa aikaisemmin käytössä olleen monikulttuurisuus -termin. Diversiteetti -termin käyttö kertoo ajattelun muutoksesta: erilaisuus ja moninaisuus nähdään kaikissa, myös valtakulttuurin sisällä. Myös monimuotoisessa yhteiskunnassa voi olla vahvaa yhtenäisyyden tunnetta. Diversiteetin edistäminen taidemuseoissa tarkoittaa erilaisuuden näkemistä voimavarana, sen hyväksymistä ja tietoista tukemista. (Salovaara, Tuura 2009, 13.). Yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen liittyvät lait ohjaavat saavutettavuuden ja diversiteetin huomioimiseen museotyössä.

Puhuttaessa kaikkien oikeudesta päästä osalliseksi kokemaan kulttuuria, käytetään saavutettavuuden lisäksi esteettömyys- ja ”Design for All” -käsitteitä. Esteettömyydellä tarkoitetaan, että museoissa liikkuminen on kaikille esteetön, kävijän ikään tai terveydentilaan katsomatta. Useinkaan rakennuksia ei ole alun perin suunniteltu museokäyttöön tai museot ovat rakennettu aikaan, jolloin ei vielä ymmärretty ottaa huomioon esteettömyyttä museoiden rakennusvaiheessa. ”Design for All” - käsite otettiin 1990-luvulla käyttöön Yhdysvalloissa. Kaikille suunnittelussa pyritään siihen, että sama ratkaisu toimii mahdollisimman usealle museon käyttäjälle. Saavutettavassa museossa monenlaisia yleisöjä palvellaan hyvin ja kaikilla on mahdollisuus osallistua ja saada elämyksiä. Helppo ja esteetön tiedon hankkiminen, liikkuminen, näkeminen, kuuleminen ja vuorovaikutus lisäävät saavutettavuutta. (Levanto, Pettersson 2004, 70-71.).

Yhdenvertaisuutta korostavien lakien syntyyn Suomessa ovat vaikuttaneet kansainvälisissä yhteisöissä kuten YK:ssa ja EU:ssa laaditut sopimukset ja linjaukset. Ne pyrkivät takaamaan kaikille ihmisoikeudet ja jokaiselle ihmiselle hyvän elämän edellytykset. Yksi perustavimmista sopimuksista on yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaallinen julistus jo vuodelta 1948. Sen 27. artiklassa todetaan, että jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista. (Salovaara, Tuura 2009, 17.). Suomen perustuslaissa on määritelty ettei ketään saa asettaa eri-arvoiseen asemaan ilman hyväksyttävää syytä esimerkiksi terveydentilan, vammaisuuden, iän, sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän asian perusteella (Suomen perustuslaki 1999/31, 6§).

Kulttuuriperintömme, jota säilytetään museoissa, kuuluu meille kaikille. Kaikilla ihmisillä on oikeus päästä siitä osalliseksi. Museoilla on oma vastuu muuttaa fyysistä ympäristöään sellaiseksi, että mahdollisimman moni pääsee osalliseksi niiden sisällöstä ja voi myös osallistua museon toimintaan. (Salovaara 2003, 24.).

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni lähteenä ”Kulttuuria kaikille” -sivujen jaottelua saavutettavuudesta. Kulttuuria kaikille -palvelu, joka toimii valtion taidemuseon kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet Kehys -yksikössä, tarjoaa koulutusta, saavutettavuuskartoituksia, yhteydet asiantuntijaverkostoihin, sähköpostilistan tiedottamista ja keskustelua varten sekä verkkojulkaisuja sekä opastusta ja neuvoja saavutettavuuteen liittyvissä asioissa. Palvelu on suunnattu lähinnä kulttuurialalla työskenteleville. Palvelusta voi tilata muun muassa saavutettavuuteen liittyvää koulutusta ja asiantuntijan neuvoja. Toimintaa tukee opetusministeriö. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 1.3.2011.).

Valtion taidemuseon kulttuuria kaikille -työryhmän tekemän muistion jaottelun mukaisesti saavutettavuus voidaan jakaa kahdeksaan eri osa-alueeseen. Olen kuitenkin yhdistänyt tiedollisen ja tiedottamisen saavutettavuuden samaan osa-alueeseen, sillä kummatkin osa-alueet liittyvät viestintään. Saavutettavuuden osa-alueet ovat; asenteellinen saavutettavuus, rakennetun ympäristön esteettömyys (fyysinen saavutettavuus), aistien, tiedollisen, kulttuurisen, taloudellisen ja päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ. Nämä kaikki osa-alueet ovat tärkeitä, jotta museot voisivat suorit-

taa yhdenvertaista museopedagogiikkaa. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus.1.3.2011.>).

Hallitusohjelma, opetusministeriön kulttuuripoliittiset linjaukset ja museoalan strategiset linjaukset vaikuttavat osaltaan museotyöhön (Salovaara, Tuura 2009, 19). Tämän vuoksi olen käyttänyt toisena lähteenä opetusministeriön tekemää toimenpideohjelmaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006-2010. Hyvän elämän edellytyksiä raamittavan kansainvälisen ja kansallisen ohjelmatyön viesti on ollut saavutettavuutta ja monikulttuurisuutta edistävä. Museo nähdään yhteiskuntaa ja sen kehitystä palvelevana laitoksena, jonka palvelujen tulee olla kaikkien käytössä. (Salovaara, Tuura 2009, 19.). Opetusministeriön toimenpideohjelman painopisteeksi määriteltiin julkisten kulttuuripalvelujen saavutettavuus lisäksi siinä oli määrä kiinnittää huomiota myös vähemmistö- ja erityisryhmien mahdollisuuksiin harjoittaa omaehtoista kulttuuritoimintaa. Toimenpideohjelma sisältää tiiviin perehdyttämisen saavutettavuuteen ja ohjeita erilaisten esteiden poistamiselle. (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 4-5.).

Taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman mukaan on varmistettava taide- ja kulttuurilaitosten tarjonnan saavutettavuus ja esteettömyys ja se, että kaikilla on omista lähtökohdistaan mahdollisuudet myös omaan luovaan taiteelliseen toimintaan. Helposti syrjäntyvien asema on turvattava erityisjärjestelyin ja tukitoimin, jotta kulttuurinen tasa-arvo toteutuisi myös käytännössä. (Monikulttuurisuuteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyviä linjauksia, 23.2.2010.).

Museoilta odotetaan yhteiskunnallista, taloudellista, kulttuurista sekä sosiaalista vaikuttavuutta. Museoiden tavoitteena on avoimuus ja vuoropuhelu ympäristön kanssa ja luovan hyvinvointiyhteiskunnan tukeminen. Yleisöjen osallistavuus ja voimaannuttaminen ovat museotyön uusia haasteita ja vaativat onnistuakseen uudenlaisia kumppanuuksia ja verkostoja. (Salovaara, Tuura 2009, 23.). Saavutettavuustyö on jatkuvaa prosessia. Jokainen näyttely ja jokainen museo on lähtökohdaltaan erilainen. Mikäli mietitään vain saavutettavuus- ja esteettömyys asioita, unohdetaan olemainen, että kyse on ensisijaisesti näyttelyn annista kiinnostuneesta ihmisestä, jolla on tietty haitta. Tarpeet vaihtelevat suuresti ihmisten kesken, liikkumis- tai toimimisesteestä riippumatta. (Svensson 2003, 123.).

4.1 SAAVUTETTAVUUDEN OSA-ALUEET

4.1.1 Asenteellinen saavutettavuus

Henkilökunnan avoin ja myönteinen asenne on asiakaspalvelussa tärkeää ja sillä voidaan lisätä museoiden saavutettavuutta. Erityisryhmien tarpeita huomioon ottava asenne johtaa saavutettavuutta parantaviin tuloksiin (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 7).

Asenteellinen saavutettavuus on avaintekijä palveluita parannettaessa, koska sillä voitetaan monia esteitä. Toimintojen suunnittelijoiden, rahoittajien valvetuneisuus ja kaikki mahdolliset käyttäjäryhmät huomioiva asenne lisäävät saavutettavuutta. Toimintasuunnitelmien tulisi heijastaa halukkuutta ja sitoutumista tehdä palveluista saavutettavia kaikille.

<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 1.3.2011.).

Jokainen museossa vierailija haluaa ystävällistä ja asiantuntevaa palvelua. Myönteisesti saavutettavuuspyrkimykseen suhtautuva sekä perusasiat liikkumis- ja toimimies- teisyydestä tunteva henkilökunta vaikuttaa omalta osalta siihen, että kaikki voivat tuntea olevansa tervetulleita museoon. Henkilöstön koulutuksen on oltava osa museon toimintasuunnitelmaa. (Svensson 2003, 89.).

4.1.2 Fyysinen saavutettavuus

Vammaisuuden käsitteestä on kirjassa "Museo kaikille" oleellinen huomio vammaisuudesta. "Vamma" ei tarkoita ihmisen ominaisuutta, vaan henkilön ja hänen ympäristönsä välistä suhdetta (Svensson 2003, 25). Fyysiseen saavutettavuuteen kuuluu se, että erilaisten museoissa kävijöiden on helppo liikkua museon tiloissa. Tiloissa on turvallista liikkua sekä toimia, vaikka kävijä käyttäisikin kävelykeppiä, pyörätuolia, kuulokojetta tai valkoista keppiä. Saavutettavuus ulottuu koko museon reitille; on pysäköintiruutuja, tasaisia kulkuväyliä, hyvä valaistus, riittävän suuria hissejä ja wc-tiloja, kulkemista helpottavia apukeinoja ja mukavia levähdyspaikkoja. Taideteokset ja niiden tekstit sekä muut museon esineet ovat sijoitettu siten, että niitä voi katsella eri korkeuksilta. Myös katsomot ja kaikki muut yleisötilat ovat suunniteltu ottaen huo-

mioon lapset ja pyörätuolia käyttävät asiakkaat. Hyvin saavutettavassa museossa on lisäksi hyvät akustiset olosuhteet. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 27.4.2009.).

Kulttuurikohteen fyysinen saavutettavuus ja siinä olevat esteet ovat saavutettavuuden osa-alueista selkeimmin näkyviä. Etenkin vammaisten ja johonkin erityisryhmiin kuuluvien ihmisten osallistumisen esteenä ovat usein rakennetun ympäristön fyysiset tekijät. Osallistumista vaikeuttavat esimerkiksi kulkureittien epätasaisuus, hissien pienuus, wc-tilojen soveltumattomuus liikkumisnesteiselle, liian korkealla olevat ja siten asioimista haittaavat palvelutiskit, esille pantujen tuotteiden ja tekstien vääränlainen sijoittelu, pyörätuolipaikkojen puute katsomossa ja levähdyspaikkojen puute yleisötiloissa. (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 8.).

Liikuntaesteiset pääsevät helpommin taidemuseoon, kun parkkipaikat löytyvät läheltä. Liikkumisnesteisten pysäköintipaikat on sijoitettava mahdollisimman helpon kulkumatkan päähän esteettömältä sisäänkäynniltä. Pysäköintipaikan tulisi olla tasaisella alueella, jottei pyörätuoli lähde luisumaan, kun asiakas nousee siihen autosta. Pyörätuolilla liikkuva asiakas tarvitsee myös enemmän tilaa auton kummallekin puolelle päästäkseen helposti autoon ja autosta ulos. (Teräsvirta, 30.). Talviolosuhteissa on olennaista kulkuväylien puhtaanapito lumesta ja hiekoitus, varsinkin kaltevalla reitillä (Salovaara 2005, 4).

4.1.3 Saavutettavuus eri aistien avulla

Saavutettavuus eri aistien avulla on tärkeää. Se, että museossa annetaan mahdollisuus moniaistiseen näyttelykokemukseen on kaikille museon kävijöille selkeämpi, syventävämpi ja rikastuttavampi elämys. Hyvä saavutettavuus toteutuu museossa, kun museossa voi saada tietoa muutenkin kuin näkemällä ja kuulemalla. Terve ihminen hahmottaa ympäristöään näkemällä ja kuulemalla. On kuitenkin monia museossa kävijöitä joilla on aisteihin tai ymmärtämiseen liittyviä esteitä tai rajoitteita. Kun aistien käyttäminen museossa on otettu huomioon, ei silloin tapahdu myöskään syrjintää eri käyttäjien välillä. Museon näyttelyä suunniteltaessa otetaan huomioon se, että ihminen joka ei näe, voi käyttää kuulo- ja tuntoaistiaan ja ihminen joka ei kuule, voi käyttää näköaistiaan. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 27.4.2009.). Mahdollisuus

käyttää aisteja monipuolisesti ja vaihtoehtoisesti helpottaa informaation saantia ja rikastuttaa elämyksiä. Jotta näkövammaiset, kuurot, kuurosokeat, huonokuuloiset ja viittomakieliset ihmiset voisivat nauttia tarjolla olevista kulttuuripalveluista, tarvitaan erilaisia erityistoimia (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 8).

Opasteiden selkeys ja, että ne ovat tarpeeksi isolla fontilla kirjoitettuja sekä taustasta erottuvat tekstit lisäävät saavutettavuutta (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 8). Saavutettavuutta eri aistien avulla voidaan parantaa erilaisilla apuvälineillä. Nykyisin on apuvälineteknologia jo kohtalaisen hyvin kehittynyt.

4.1.4 Tiedollinen saavutettavuus

Viestintä on keskeinen osa museon kaikkea toimintaa. Toimiva sisäinen viestintä on ulkoisen viestinnän edellytys. Sisäisellä viestinnällä tuetaan yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä tehostetaan toimintaa. Sisäisen viestinnän kohderyhmä on henkilökunta ja tärkein sisäisen viestinnän väline on intranet. (<http://www.nba.fi/fi/saavutettavuus-suunnitelma>, 25.1.2010.).

Hyvin toimivaan museopedagogiikkaan kuuluu myös se, että museoiden tiedollinen ja tiedottamisen saatavuus on tehty museossa kävijälle helpoksi. Tiedollista saavutettavuutta on kaikki mikä liittyy ymmärtämisen helpottamiseen. Museossa kävijää auttaa saamaan kokonaiskäsityksen aiheesta, kun esityksen, näyttelyn tai tapahtuman taustat ovat selitetty. Tehokas ja erilaisin keinoin toteutettu viestintä kuuluu myös hyvään saavutettavuuteen. Hyvin saavutettavassa museossa pyritään selkeään viestintään useammalla eri kielellä. Museon verkkosivujen tulee olla myös visuaalisesti selkeät. Verkkosivujen käyttöä helpottaa, kun sivujen teksti on esimerkiksi riittävän suurta kirjaisin kokoa. Sivustot ja painetut materiaalit tulisi tehdä visuaalisesti selkeiksi. Hyvään viestintään kuuluu myös suora viestintä kohdeyleisölle ja viestintään olisi hyvä lisätä myös tietoa saavutettavuudesta. Esimerkiksi rakennuksen esteettömyys voidaan ilmaista pyörätuolisymbolilla. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 27.4.2009.). Koska Suomi on kaksikielinen maa, on ruotsin kielellä tiedottaminen myös tärkeää.

Kulttuurisisällöt eivät aina aukea kaikille, sillä ihmisillä on erilaiset valmiudet ymmärtämiseen. Hyvin suunniteltu tiedottaminen parantaa kulttuurin saavutettavuutta. Vähemmistö- ja erityisryhmien näkökulmasta tämä tarkoittaa esitteiden ja verkkosivujen visualista ja kielellistä selkeyttä, tiedottamista kahdella pääkielillä (viittomakielellä tai maahanmuuttajaryhmien omalla kielellä), vähemmistö- ja erityisryhmille kohdennetulla mainonnalla sekä käyttämällä tiedotuskanavina vähemmistöjen omia tiedotusvälineitä. Kulttuuripalvelujen esteettömyydestä tiedottaminen on tärkeää. (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 9.).

4.1.5 Taloudellinen saavutettavuus

Jotta museoiden pedagoginen tehtävä toteutuisi tasavertaisesti, on museoiden taloudellinen saavutettavuus myös toteuduttava. Taloudellisesti saavutettavat palvelut sisältävät valikoiman eri hintaisia lippuja tai ajankohtia, jolloin pääsymaksu on alennettu tai maksuton. Taloudellisessa saavutettavuudessa on myös tärkeää se, että toimintaesteisten avustajilta tai tulkeilta ei peritä museoihin pääsymaksua ja muutenkin kaikki museon lisäpalvelut tulisi olla kohtuullisen hintaisia. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 27.4.2009).

Taloudelliset esteet voivat vaikuttaa osallistumiseen. Kulttuuripalveluiden ja niiden oheispalveluiden, esimerkiksi kahvila- tai kauppapalveluiden, taloudellista saavutettavuutta voidaan parantaa muun muassa erilaisin porrastetuin keinoin. Erilaiset ihmisryhmät, kuten lapset, opiskelijat, työttömät, varusmiehet ja siviilipalvelusmiehet voivat jo saada alennusta pääsymaksuihin useissa taidelaitoksissa ja kulttuuripalveluksissa. Kieli- tai kulttuurivähemmistöön kuuluvat tai vammaiset ihmiset saavat alennuksen lippunsa hintaan, jos kuuluvat joihinkin edellä mainituista ryhmistä. Erityisryhmiin kuuluvien ihmisten osallistumisen kannalta on tärkeää, että mukana seuraavan avustajan, tulkin, oppaan tai ohjaajan sisäänpääsy on maksuton (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 8).

4.1.6 Kulttuurinen saavutettavuus

Hyvin saavutettavassa museossa kulttuuritarjonnan tavoitteena on ottaa huomioon erilaiset sosiaaliset ja kulttuuriset lähtökohdat. Museon palvelujen tuottajien tulisi

ottaa huomioon kenen ja millaisen identiteettien kautta sisältöjä ylipäättänsä tehdään ja kuin myös sen, että kenen tulkinta esitetään näyttelyissä ja tapahtumissa. Tulkinat ja yhteiskunnalliset rakenteet ovat kulttuurin tuotteita. Herkkyys erilaisille ihmiskokemuksille, havainnoille, ajatuksille ja arvoille on tarpeen. Kulttuurialan työntekijöiden on hyvä ottaa erilaisten yleisöjen edustajia mukaan sisältöjen suunnitteluun. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 27.4.2009).

Museot esittelevät useimmiten kulttuurin tuotteita, jotka liittyvät ensisijaisesti pääväestön historiaan ja kokemusmaailmaan. Eri vähemmistöryhmiin kuuluvat ihmiset voivat kokea, että erilaiset esitykset ja teokset eivät liity heidän omaan kokemusmaailmaansa tai historiaansa. (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 9.). On tärkeää, että museon kulttuuritarjonta on monipuolista ja siinä otetaan huomioon eri väestöryhmät kulttuurisine eroavuuksineen.

4.1.7 Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ

Oikea ja tasavertainen kohtelu museoiden erilaisia käyttäjiä kohtaan on saavutettavassa museossa tärkeää. Tämä päätöksenteon saavutettavuus huomio kaikki mahdolliset museon käyttäjät. Toimintojen suunnittelijoiden, rahoittajien ja toteuttajien valvotuneisuus sekä toimintasuunnitelmien tulisi heijastaa halukkuutta ja sitoutuneisuutta tehdä palveluista saavutettavia kaikille. Jotta tämä asenteellinen tavoite toteutuisi museoissa, olisi ensiarvoisen tärkeää kouluttaa museoiden henkilökuntaa siihen. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 27.4.2009.).

Päätöksenteon ja toimintakulttuurin saavutettavuus on yhteydessä päätöksentekoprosessin avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Päätöksenteon saavutettavuutta organisaation sisällä on esimerkiksi se, että kaikilla henkilökuntaan kuuluvilla on mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin ja kaikkien asiantuntemus huomioidaan. Hyvään saavutettavuuteen liittyy myös ulkopuolisten asianosaisten kuuleminen. Organisaation sitoutuminen saavutettavuuden edistämiseen näkyy sen tavoitteen asetteluissa. Organisaatiossa laadittu saavutettavuusstrategia auttaa tekemään suunnitelmallista työtä. Yleisissä kirjallisissa toiminta- ja taloussuunnitelmissa näkyy saavutettavuuden näkökulmien huomioiminen. (<http://kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>. 1.3.2011.).

Päätöksentekoprosessit voivat sisältää tekijöitä, jotka ovat vaikeasti ymmärrettäviä ja hallittavia joidenkin vähemmistö- ja erityisryhmien kannalta. Erilaiset kieli- ja kulttuuri-taustat tai vammaisuus voivat estää tiedonsaantia päätöksenteosta. Vähemmistö- ja erityisryhmiin kuuluvat ovat useimmiten pääväestöä heikoimmin edustettuna päätöksenteossa ja sen valmistelussa. (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006, 10.).

4.2 Saavutettavuustyö museossa

Nykyaikana museot nähdään yhä selkeämmin oppimisen keskuksena. Museot joutuvat kuitenkin yhä uudelleen määrittelemään sitä, mitä museo on, mitä museopedagogiikka on, ja mitä museossa oppimisella tarkoitetaan. Museot ovat tarkoitettu kaikille ihmisille. Jotta museo voisi olla kaikille kävijäryhmille kiinnostava ja helposti saavutettava paikka, museon täytyy miettiä huolellisesti erilaisia kävijäryhmiä. (Levanto, Pettersson 2002, 51.).

Saavutettavuustyöhön liittyy kiinteästi museoiden tekemä pedagoginen työ. Museopedagogiikka vastaa taidekasvatuksellisesta toiminnasta, yhteistyöstä ja siitä, että yleisö otetaan huomioon näyttelyitä suunniteltaessa ja toteutettaessa. Museopedagogiikan tavoitteena on avata taidetta kaikille aisteille ja taustoittaa sekä jakaa tietoa monella eri tavalla ja eri oppijoille. (Salovaara, Tuura 2009, 57.). Kysymys on museon tarjoamien sisältöjen ja toimintojen saamisesta kävijöiden ulottuville. Museon esineet, kokoelmat ja näyttelyt ovat museon kasvatusta- ja opetustoiminnan perusta.

Museoiden ja koulujen yhteistyö on tärkeää. Se, että museot pystyvät tarjoamaan nuorille museossa kävijöille elämyksiä ja uutta koettavaa ja tietoa, on tärkeää nuorten kasvun kannalta. Se, että taide edistää terveyttä ja hyvinvointia, on myös tutkittu asia. Museoiden tärkeäksi tavoitteeksi onkin nykyaikana noussut juuri se näkökohta, että museot tuottavat hyvinvointipalveluja ja lisäävät ihmisten sosiaalista pääomaa.

Perinteinen museopedagogiikka on ollut enemmänkin sitä, että puhuttu sana yhdistetään kirjoitettuun. Käytännössä se on merkinnyt sitä, että museoissa on tehty opastettuja kierroksia, kirjoitettu taiteilijaelämäkertoja, näyttelyluetteloita ja seinätekstejä. Museopedagogiikasta voidaan puhua kuitenkin vasta sitten, kun museolla on näytte-

lyä tai muuta toimintaa järjestäessään tietoinen kasvatuksellinen tavoite. (Heinonen, Lahti 2001, 181.).

Uuden tekniikan myötä on saavutettavuus laajentunut huomattavasti ja se mahdollistaa muun muassa kannettavat nauhoitukset ja museon näyttelytiloissa jatkuvasti pyörivät taidekasvatukselliset ohjelmat sekä kaikki digitaaliset materiaalit, joita laitetaan museoiden verkkosivuille. Nykyisin museot ovatkin alkaneet panostamaan yhä helpommin ja selkeämmin toimiviin internet -sivustoihin. Museoiden internet -sivustoista löytyy nykyisin monenlaista pedagogisia taidekasvatusohjeita taiteen piirissä toimiville. Museoiden verkkosivujen etuna on myös se, että taiteesta kiinnostuneen ei tarvitse fyysisesti lähteä museoon sekä se, että taide-elämyksiä pääsee kokemaan ilman museon pääsymaksua. Samalla se mahdollistaa sen, että jokainen voi rauhassa omalla ajallaan tutustua taiteeseen; kyseessä on ikään kuin ajasta riippumaton saavutettavuuden muoto. Museon verkkosivujen välityksellä voidaan tuoda esille museoiden ja kulttuurin monimuotoisuutta laajemmin, tarjota kokemustietoa sekä tulkin-toja, jotka eivät olisi muuten mahdollista. Museoiden verkkosivut antavat hyvän mahdollisuuden myös etäoppimiseen. Museoiden haasteena nähdään, se miten verkkoon saisi sellaisia sisältöjä, joita ei perinteisellä fyysisen läsnäoloon perustavalla museopedagogiikalla voi saavuttaa. Haasteena on myös se, että vaikka tekniikka on jo valmista ja laitteiden hinnat kohtuulliset, on ohjelmien teko suhteellisen kallista. (Heinonen, Lahti 2001, 189-189.).

Tekemällä museoiden verkkosivujen sisältöjä kattavammaksi ja monipuolisemmaksi voidaan saada taiteen harrastajaksi myös enemmän lapsia ja nuoria. Heidi Kuukasjärvi on tehnyt opinnäytetyöni liitteeksi museon verkkosivujen kartoituksen (Kuukasjärvi 2009, liite 2). Lisäksi hän on tehnyt lapsille suunnatun pedagogisen museoaapisen, jossa voi tutustua muun muassa linnoituksen museoiden historiaan. Lapsille ja nuorille suunnattujen tehtävien lisäksi sieltä löytyy pedagogisia ohjeita opettajille ja muille kasvattajille. Museoiden saavutettavuustyöhön liittyy myös se, että museot lainaavat näyttelyjä kouluille ja laitoksille. Näihin lainattuihin näyttelyihin kuuluvat usein myös taidetyöpajat. Nämä työpajat antavat mahdollisuuden tehdä taidetta taiteilijan opastuksella ja inspiroimana.

5 LAPPEENRANNAN MUSEOIDEN SAAVUTETTAVUUS

Seuraavaksi tarkastelen kartoituksessa olevien museoiden saavutettavuuden tilannetta eri osa-alueiden kautta. Olen lisännyt joitain parannusehdotuksia, mutta varsinaiset toimenpide-ehdotukset löytyvät saavutettavuuden kehittämissuunnitelmasta (Heinonen 2011, liite 3).

5.1 Asenteellinen saavutettavuus

Linnoituksen alue ei ole aikoinaan suunniteltu museon käyttöön ja alue on museovierastolain suojelun alainen, mikä tarkoittaa, että alueelle ei voi tehdä suuria logistisia muutoksia (Taipale 2009, liite 1). Muilla saavutettavuuden osa-alueilla voidaan parantaa saavutettavuutta hyvinkin paljon, sillä saavutettavuus on paljon asenteesta ja tahdosta kiinni. Tärkeää on myös henkilökunnan koulutus ja asenne saavutettavuuden eri osa-alueiden tiedostamisessa ja sen huomioon ottamisessa joka päiväisessä työssään. Asenteellista saavutettavuutta voidaan lisätä henkilökunnan kouluttamisella.

5.2 Fyysinen saavutettavuus

5.2.1 Etelä-Karjalan taidemuseo

Fyysinen saavutettavuus ja siinä olevat esteet ovat helpoimmin havaittavissa oleva saavutettavuuden osa-alue. Etelä-Karjalan taidemuseoon on helppo tulla jalkaisin, vaikka mukulakivetys on epätasainen ja pyörätuolilla liikkuville se voi olla hankala. Kulkeminen apuvälineillä (lastenrattaat, pyörätuolit) on mahdollista, sillä taidemuseon pääovien edessä oleva sorapohja on riittävän kovapintaista.

Taidemuseon pääoven eteen voi pysäköidä autolla, mutta varsinaiset invapysäköinti-paikat puuttuvat samoin kun taidemuseon vieressä olevalta parkkipaikalta. Kun museoissa vierailijoille on myös invapysäköimispaikat, ne lisäävät saavutettavuutta. Kohteen ulkopuolella opasteiden tehtävä on lisätä vetovoimaisuutta ja parantaa saavutettavuutta (Salovaara 2005, 4). Taidemuseosta kertova kyltti on melko huomaa-

maton, mutta rakennuksen ulkoseinässä olevat näyttelyistä kertovat banderollit näkyvät hyvin tielle. Taidemuseon ulko-ovessa on tietoa aukioloajoista, tosin siihen olisi hyvä lisätä tietoa esimerkiksi museon hinnoista ja saavutettavuudesta symbolein. Taidemuseon ulko-oven käsijohde helpottaisi monien astumista museoon sisälle. Lisäksi ulko-oven aukaisua helpottaisi sähköinen automaattiovi.

Orientaation helppous on yksi viihtymisen edellytys. Opasteiden avulla on tarkoitus osoittaa, mistä asiakas löytää palvelut. Selkeät kuvatunnukset ovat hyviä opasteissa, sillä ne opastavat yhdellä silmäyksellä ja kertovat palveluista kaikenkielisille. (Salovaara 2005, 6.). Opasteita tarvitaan sisään tulon yhteydessä osoittamaan vaatenaulakot, wc-tilat ja säilytyslokerot. Samoin opasteilla tulisi kertoa palveluista kuten lainattavasta pyörätuolista ja lastenrattaista (Salovaara 2005, 6).

Avarat kulkureitit helpottavat yleisön liikkumista ja ovat edellytys liikkumisnesteisille kävijöille. Taidemuseo on esteetön ja siellä on helppo liikkua myös pyörätuolin kanssa sillä siellä ole kynnyksiä. Taidemuseossa on paljon lasiseiniä ja ne voivat olla heikkonäköisille vaikeita hahmottaa. Turvallista liikkumista taidemuseossa lisää jos lasiseiniin laitetaan silmän korkeudella olevat teippinauhut.

Erilaiset opasteet ja kyltit lisäävät kohteen saavutettavuutta. Taidemuseon sisään-tuloaulassa olisi hyvä olla pääopaste, sillä taidemuseoon tullessa asiakas ei välttämättä tiedä esimerkiksi mihin suuntaan lähteä museokierrokselle. Kassa -kyltti on aulassa, mutta se on huomaamaton. Kirkaammalla taustalla kyltti erottuisi paremmin. Kassa -kyltin yhteyteen olisi hyvä saada symboliopasteet (pääopaste; kartta sekä opastuksista tietoa). Myös muita opasteita olisi hyvä olla selkeästi esillä kuten vessojen sijainti ja toimintaohjeet onnettomuuden varalle. Lattiassa olevat kulkusuunnat selkeyttävät museossa käyntiä ja oikea käyntijärjestys tulee silloin helposti selville.

Kaikissa museon yleisötiloissa tulisi löytyä korkeahkoja ja tukevia istuimia, sillä monet ikääntyneet ja lievästi liikkumisnesteiset henkilöt tarvitsevat niitä turvalliseen ja mukavaan istumiseen. (Salovaara 2005, 6.).

Vaatenaulakoiden lisäksi olisi tarpeellista olla seinällä vaateripustimia, johon yltävät lapset, lyhytkasvuiset ja rullatuolilla liikkuvat asiakkaat (Salovaara 2005, 6.). Kassa

-tilassa on yksi seisova vaateripustin. Lisäksi seinälle olisi tarpeellista laittaa toinen ripustin, joka olisi matalammalla tasolla. Tosin vessojen vastapäätä löytyy vaatteille kunnan naulakot myös alimmalla tasolla. Vierestä löytyy myös lukolliset säilytys lokero, mitkä ovat monelle museossa kävijälle tarpeellisia.

Lastenrattaat löytyvät kassan tiloista, mikä on hyvä asia, ja niiden lisäksi olisi hyvä olla lainattava sähköinen pyörätuoli. Lisäksi kassatilassa olisi hyvä olla leikkipaikka lapsille kuten myös juoma/kahvi -automaatti. Museokaupasta kertova kyltti lisäisi saatavuutta. Lisäksi museokaupan toimintaa voisi laajentaa ottamalla myyntiin Lappeenrannan alueen käsityöläisten ja taiteilijoiden tuotteita. Tänä päivänä kaupassa on myynnissä paikallisten korutaiteilijoiden töitä. Moni taidemuseossa vierailija haluaisi ostaa matkamuuistoja, ja ne voisivat olla taidemuseon logolla varustettuja.

Kassan palvelutiskissä tulisi olla pöytätaaso, joka olisi jostain kohtaa madallettu ja polvitilan korkeus otettu huomioon niin, että asioiminen kassalla olisi helppoa myös lapsille, lyhytkasvuisille ja rullatuolilla liikkuville asiakkaille (Salovaara 2005, 6). Lisäksi kassalta olisi hyvä saada palvelua eri kielillä tai ainakin tietoa. Lainattavat tekstit olisi hyvä olla myös isommalla fontilla ja selkokielellä.

Tällä hetkellä taidemuseon valaisimet ovat vanhoja. Valaisimet tullaan uusimaan hehkulamppujen poistuessa käytöstä. (Taipale 2010.). Valaisimet jotka toimivat himmentimellä lisäisivät vammaisten ja valolle herkkien ihmisten viihtyvyyttä. Lisäksi valaisu olisi hyvä saada kohdennetuksi kaikkiin teoksiin. Taidemuseossa on invavessa. Hätäuloskäynnin toimivuus olisi hyvä testata toimivaksi myös liikkumisen apuvälineitä käyttäessä (Salovaara 2007, 11).

5.2.2 Etelä-Karjalan museo

Etelä-Karjalan museon ilmastointiremontti, joka valmistui vuoden 2010 keväällä, paransi museon ilmanlaatua (Taipale 2011). Etelä-Karjalan museon löytämistä helpotaisi kadun puolelle museorakennukseen asetettu isompi museosta kertova kyltti. Mukulakivetys on epätasainen ja voi vaikeuttaa museoon tulemistä pyörätuolilla. Museon edessä on autoille parkkipaikat, tosin invalidi -paikat olisi hyvä olla olemassa.

Museon sisälle tulo on helppoa, sillä oven edessä ei ole portaita. Liikuntaesteisten sisään tulemistä helpottaisi kuitenkin käsijohdin sekä automaattisesti avautuva ulko-ovi. Museon ulko-ovessa olisi hyvä saada tietoa aukioloaikojen lisäksi museon hinnoista ja saavutettavuudesta symbolimerkeillä.

Sisätiloiltaan museo on esteetön lukuun ottamatta museon perusnäyttelyssä esillä olevaa Viipurin pienoismallia, jota ei pääse pyörätuolilla kiertämään, sillä pienoismallin ja patterin säätökahvan takia tila on liian ahdas (Taipale 2009, liite 1). Museon tiloissa orientoitumista helpottaisi aulatilaa kattoon sijoitettu selkeä opaste, josta löytyisi kartta museon tiloista, symbolein wc:n sijainti ja vaatenaulakoiden sijainti, lasten leikkutila sekä tietoa opastuksista ja toiminta -ohjeet onnettomuuden varalle. Vaatenaulakot löytyvät aulasta ja niissä on myös matalammalla ripustimet, mikä on hyvä asia. Vaatenaulakot olisi hyvä saada kiinteiksi, sillä se lisäisi turvallisuutta. (Salovaara 2005, 6.). Aulatilaa, josta nyt löytyy kaksi lastenrattaita, olisi hyvä saada automaattinen pyörätuoli. Lisäksi aulatilassa olisi hyvä olla juoma/kahviautomaatti. Museokauppa sijaitsee aulassa. Olisi kuitenkin hyvä jos sille löytyisi erillinen tila, sillä silloin kauppaan mahtuisi myös lisää tuotteita myytäväksi.

Aulassa sijaitsevan kassan palvelutiskissä tulisi olla madallettu pöytätaaso, jolloin asioiminen kassalla olisi helppoa myös lapsille, lyhytkasvuisille ja rullatuolilla liikkuville asiakkaille (Salovaara 2005, 6). Lisäksi kassalta olisi hyvä saada palvelua eri kielillä tai ainakin tietoa suomen- ja englanninkielen lisäksi ruotsiksi, saksaksi ja venäjäksi. Lainattavat tekstit olisi hyvä olla myös isommalla fontilla ja selkokielellä.

Museon perusnäyttely on Rajalla – kolme karjalaista kaupunkia. Näyttelyn tiloissa orientoitumista helpottaisi salin lattiassa olevat kulkusuunnat, jotka kertoisivat oikean suunnan näyttelyn vierailijoille. Museon vaihtuvien näyttelyiden salissa wc:n ja lasten leikkipaikan löytymistä helpottaisi opaste, joka näkyisi heti näyttelytilaan tultaessa. Museossa on invalidi wc ja siinä on myös hoitotaso vaipan vaihdolle. Wc:n sisäpuolelle tulisi asettaa kahva, jotta pyörätuolilla liikkuvat vierailijat saisivat oven helposti vedettyä kiinni. Lasten leikkipaikan houkuttavuutta voidaan parantaa lisäämällä sinne enemmän värejä sekä kirkkaammalla valaisulla. Kaikista museon tiloista tulisi löytyä korkeimpia käsituollisia ergonomisesti hyvin muotoiltuja tuoleja (Salovaara 2005, 6).

Lisäksi kaikissa museon ovissa tulisi löytyä työnnä/push opaste ja ovien automaatiointia lisäisi saavutettavuutta.

5.2.3 Ratsuväkimuseo

Ratsuväkimuseon lähellä on sama parkkipaikka, jota taidemuseon vierailijat käyttävät. Parkkipaikalle olisi hyvä saada erikseen merkityt invalidi -paikat autoille. Museoon pääsee portaita pitkin. Portaat ovat melko jyrkät ja niihin tulisi asentaa liuska jotta pyörätuolilla tai lastenrattailla saapuvat vierailijat pääsisivät museoon. Museoon sisään tultaessa on kassa heti edessä, ja avoinna pitäjä on aina paikalla. Kassalta saa neuvoa esimerkiksi siihen mistä suunnasta näyttely aloitetaan, ja näin tulee näyttelyn ajallinen jatkumo oikein. Ratsuväkimuseon tilat ovat liikuntarajoitteiselle haastavat, sillä se on vanha rakennus jossa esimerkiksi lattian kynnykset ovat melko korkeat. Museossa on pieni wc eikä sitä ei ole suunniteltu liikuntarajoitteisille.

Museo on vanhassa vartiorakennuksessa ja siihen ei näillä näkymin ole tarkoitus tehdä isoja muutoksia, sillä linnoituksen alueelle on suunnitteilla Kannaskeskus -hanke (aikaisintaan vuonna 2012). Hankkeen toteutuessa, siirtyy Ratsuväkimuseon esineistö teoksineen sinne. (Partanen 2010.).

5.2.4 Wolkoffin talomuseo

Kun talomuseo on vanha ja museosuojelulain alainen, ei museoon voi tehdä rakenteellisia muutoksia. Tavoitteeksi voidaan kuitenkin laittaa museon saavutettavuuden lisääminen. Antikvaaristen arvojen ja saavutettavuuden ristiriidat ratkaistaan tapauskohtaisesti perustellusti. Ratkaisuja tarkastellaan ajoittain uudelleen. Etenkin museo-kohteissa aitous ja alkuperäisyys ovat arvoja, mutta monia kohtia (esimerkiksi kuistit ja ulkoportaat) on muutettu aikaisemminkin. (Sainio, Edgren 2007, 16.) Talomuseon kohdalla voidaan miettiä, mikä on museon tärkein idea ja funktio. Onko tarkoitus rajata talomuseon käyttäjät vain fyysisesti terveille vai annetaanko myös heille mahdollisuus vierailta talomuseossa.

Museovirasto määrittelee, miten saavutettavuus on sovitettavissa antikvaarisiin linjauksiin, joita tehdään erityisesti korjausrakentamiseen, restaurointiin ja kohteiden hoitoon liittyvissä asioissa. (Sainio, Edgren 2007, 16.)

Talomuseoon pääsee tutustumaan ainoastaan oppaan kanssa mikä on hyvä asia, sillä opas kertoo Wolkoffin perheen historian ja esittelee talomuseon. Wolkoffin talomuseo sijaitsee lähellä keskustaan, ja sinne on helppo tulla jalkaisin. Museon edessä on talviaikana mahdollisuus pysäköidä auto, mutta kesällä katu on kävelykatu (ajalla 1.5-30.9), joten silloin talon eteen ei pääse autolla. Invaparkkipaikkoja ei ole erikseen merkitty. Museosta kertova kyltti on melko huomaamaton eikä se erotu hyvin ympäristöstä. Liikuntavammalaisille museo on haastava, sillä siellä on korkeita kynnyksiä, jotka vaikeuttavat liikkumista ja kaikkien esineiden luokse ei pääse esimerkiksi rullatuolin kanssa. Talomuseossa vierailijat käyttävät huopaisia sisäkenkiä. Eteisessä museon opas neuvoo miten niitä käytetään, ja auttaa tarvittaessa niiden jalkaan laittamisessa. Kengät voivat olla aluksi liukkaat, ja opas neuvoo niiden käytön. Ulkokenkiensuojat olisi hyvä vaihtaa helpommin käytäväksi. Sisätiloissa voi istua kaikille puille tuoleille, ja lisäksi tarvittaessa löytyy myös varatuoleja. Talomuseoon ei voi tehdä rakenteellisia muutoksia museosuojelulain johdosta, mutta kaupan puolelle juoma-automaatti lisäisi saavutettavuutta.

Opas kertoo lähinnä Wolkoffien suvun tarinan, ei esineiden tarinaa. Varsinaiseen museoon käydään sisäpihan kautta. Ulkoportaisiin olisi hyvä laittaa käsijohdin. Se ei piilaa tunnelmaa, mutta on tärkeä tuki kaikille vierailijoille. Talomuseossa ei ole wc:tä.

Museovirasto myönsi viime keväänä Lappeenrannan kaupungin museotoimelle 15 000 euron avustuksen museotoimen "Visiitti Wolkoffille" -hankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on parantaa Wolkoffin talomuseon saavutettavuutta. (Etelä-Karjalan Varti, 21.3.2010.).

5.3 Saavutettavuus eri aistien avulla

Selkeällä ulkomainonnalla voidaan houkutella asiakkaita museoon ja tutustumaan näyttelyihin. Näyttelyjuliste on tehokas jos sen sijainti on näkyvä ja siinä on kaikki tarpeellinen tieto. (Teräsvirta 2007, 19.). Valaistus on yksi tärkeimmistä esteettömän

ympäristön muodostavista kohdista näkövammaisten käyttäjien kannalta. Valontarve voi olla heikkonäköisillä henkilöllä moninkertainen ”tervesilmäiseen” verrattuna. Valon laadulla on myös suuri merkitys. Silmän sopeutuminen valotason yhtäkkisiin muutoksiin on puutteellista juuri näkövammaisilla. Valo, väritys ja kontrastit ovat näkövammaiset huomioon ottavassa suunnittelussa tärkeimmät lähtökohdat yleisten tasoerojen poistamisen lisäksi. (Pesola 2009, 8.). Valaisimet, jotka toimivat himmentimellä lisäävät näkövammaisten ja valolle herkkien ihmisten näkemistä. Valaistuksen riittävyyteen kannattaa kiinnittää huomiota, suositus on vähintään 100-200 luxia epäsuoraa häikäisemätöntä valoa (Salovaara 2007, 6). Taidemuseon huoneiden valaistus on tällä hetkellä vanhanaikainen. Valaisuremontti tehdään keväällä 2011, jolloin valaisimet muutetaan. (Taipale, 2011.).

Aisteihin liittyvää saavutettavuutta ei juuri löydy museoista. Taidemuseolla on kuitenkin äänentoistojärjestelmä. Aisteihin liittyvää saavutettavuutta voidaan lisätä teknisillä apuvälineillä. Kassalta lainattavat apuvälineet kuten esimerkiksi tele/induktiosilmukat, äänensiirtojärjestelmät, suurennuslasit, silmälasit ja valolamput lisäävät saavutettavuutta. Kuulemisen apulaitteista tulee selvästi kertoa näkyvästi tiskiinkin liitetyillä symboleilla.

Museoissa olevat tekstitykset ja opasteet olisi hyvä sijoittaa sellaiselle korkeudelle, että ne ovat helposti luettavissa. Tutkimuksessa olevissa museoissa ei ole juuri apuvälineitä käytettävänä, eikä viittomakielistä tulkkausta ole saatavilla. Ratsuväki museossa olevien esineiden ja seinillä olevien tekstitykset ovat harmaalla pohjalla eivätkä erotu tarpeeksi hyvin. Seinällä olevien satuloiden välissä nahalle kirjoitettu vanhalta suomenkielellä oleva teksti on hankala lukea. Esineille, jotka ovat isoissa vitriineissä olisi hyvä saada parempi valaistus.

Moniaistillisuus olisi hyvä ottaa huomioon. Museoihin olisi hyvä saada kosketeltavia teoksia, pienoismalleja, kohokuvia sekä sanallista kuvailua. Niistä nauttivat näkövammaisten lisäksi myös lapset. Itse maksutapahtuma kassalla on huolehdittava huolellisesti. Kehitysvammaiset kävijät kokevat kassakuitin tärkeäksi. Kuitista voi tarkistaa rauhassa vielä jälkeenpäinkin, että rahasta on varmasti saatu oikein takaisin. Jos kuitti jää saamatta saattaa koko vierailu epäonnistua, koska asiakasta jää helposti vaivaamaan saiko hän oikean määrän vaihtorahaa. (Teräsvirta 2007, 38.).

5.4 Tiedollinen saavutettavuus

Onnistunut vierailu museossa alkaa helposti saavutettavista ennakkotiedoista. Lehti-ilmoitukset, artikkelit, esitteet ja näyttelyjulisteet sisältävät vain rajallisen määrän tietoa. Lisätiedon saamiseksi on tärkeää, että puhelinnumero ja mahdollinen internet-osoite ovat helposti löydettävissä kaikesta tiedotusmateriaalista. (Teräsvirta 2007, 18-19.). Kaikessa yleisölle suunnatussa tiedotuksessa on mainittava, miten esteetön museo on (Svensson 2003, 41).

Museotoimen käyttämät päätiedotusväylät ovat ilmaisjakelulehdet, paikallislehdet sekä paikallisradion menovinkit. Lisäksi museon tapahtumista ja näyttelyistä tiedotetaan ammattilehdissä. Museon esitteessä löytyy nykyisin myös saavutettavuuden kannalta tärkeät symbolit. (Taipale, 2010.). Hyvin toimivat internet -verkkosivut ovat tärkeä ennakkotiedon lähde monille ja verkkosivuilla tulisi antaa tietoa myös kohteen saavutettavuudesta.

Tällä hetkellä museon internet -sivuilta ei kuitenkaan löydy saavutettavuustietoja. Museon verkkosivut ovat kytketty Lappeenrannan kaupungin sivuihin, ja se asettaa omat rajoitukset verkon käyttöön, esimerkiksi se estää nettimarkkinoinnin. (Taipale, 2010.). Museoiden haasteena nähdään, se miten verkkoon saisi sellaisia sisältöjä, joita ei perinteisellä fyysisen läsnäolon perustavalla museopedagogiikalla voi saavuttaa. Haasteena on myös se, että vaikka tekniikka on jo valmista ja laitteiden hinnat kohtuulliset, on ohjelmien teko kallista. (Heinonen, Lahti 2001, 189-189.).

Museoiden verkkosivujen sisältöjen kattavammaksi ja monipuolisemmaksi tekemällä voidaan saada taiteen harrastajaksi enemmän myös lapsia ja nuoria. Heidi Kuukasjärvi on tehnyt opinnäytetyöni liitteeksi museon verkkosivujen kartoituksen (Kuukasjärvi 2009, liite 2). Heidi Kuukasjärven suunnittelema nettinäyttely on tehty vuonna 2009, ja siinä on uusi pedagoginen museo -aapinen. Saavutettavuutta lisäisi myös nettisivut, joissa olisi suomen kielen lisäksi informaatiota ruotsiksi ja englanniksi. Saavutettavuutta lisäisi myös nettisivut, joissa olisi informaatiota myös ruotsiksi ja englanniksi. Verkkosivuilla tulee aina antaa tietoja kohteen saavutettavuudesta (Teräsvirta 2007, 23). Lappeenrannan kaupungin verkkosivut uudistetaan keväällä 2011. Museon oma ”netti -työryhmä” tulee silloin miettimään, miten museon sivujen sisältö

saataisiin enemmän asiakaslähtöiseksi. Museon internet -sivujen sisältö tullaan muuttamaan niin, että sieltä olisi helppo löytää kaikki tiedot ja sivujen rakenteet päivitetään helposti asiakkaille avautuviksi. (Taipale, 2011.).

Tavoitteena on, että henkilökunta tuntee kaikki museon palvelut (myös kesätyöntekijät). Asiakaspalvelussa korostuu luonnollisesti avoinna pitäjiä rooli. Tärkeää on pitää henkilökunnan tietoja ajan tasalla (Teräsvirta 2007, 26). Asiakaspalvelu on asiantuntevaa, joustavaa sekä erilaiset väestöryhmät ja asiakkaiden tarpeet huomioon ottavaa (Sainio, Edgren 2007, 18). Näyttelyt vaihtuvat ja samalla myös fyysiset ympäristöt muuttuvat. Kun halutaan helpottaa kohteeseen tutustumista, on asian eteen tehtävä jatkuvasti töitä. Henkilökunnan kouluttaminen onkin paras tapa välittää, päivittää ja ylläpitää tietoja ja taitoja. (Teräsvirta 2007, 13.). Uuden työntekijän aloittaessa hänet on perehdytettävä museon toimintaan ja käytäntöihin. Koko museon henkilökunnan tulee tietää kuinka museo toimii myös poikkeustilanteissa. (Teräsvirta 2007, 14.).

Niin sisäisessä kuin ulkoisessa viestinnässä tiedottamisen ajantasaisuus on huomioitava. Tiedotuksen selkokielisyys on tärkeää, jotta kaikki ymmärtäisivät kirjoitetun tekstin. Näyttelyiden saavutettavuutta lisäisi jos teoslaput, ja kaikki esillä oleva informaatio olisi suomen lisäksi englanniksi ja ruotsiksi. Jotta esteet voitaisiin poistaa on hankittava tietoa erilaisten erityisryhmien tarpeista. Tietoa voi saada kirjallisuudesta ja esimerkiksi ”Kulttuuria kaikille” -verkkosivuilta, mutta parasta palautetta ja toimintamalleja saadaan tekemällä yhteistyötä eri järjestöjen ja käyttäjien kanssa. Esimerkkeinä tämänkaltaisista järjestöistä mainittakoon Erilaisten oppijoiden liitto, Kynnys ry tai Kuullonhuolto liitto. (Teräsvirta 2007, 12-13.).

Linnoituksen alueella eri museoihin löytämistä helpottaa ennen linnoituksen porttia olevan infotaulu. Se opastaa eri kohteisiin linnoituksen alueella, tosin autolla tulijalta opaste voi jäädä huomaamatta, koska opaste on linnoitukseen ajettaessa toisella puolella katua. Linnoituksen keskikohdalla ja toisessa päässä ovat opastekartat helpottavat. Linnoituksen alueella olevien museoiden kyltit ovat melko huomaamattomia.

Taidenäyttelyn tausta on kerrottu taidemuseon kassatiskillä olevissa julkaisussa, ja sen saa museovierailija ottaa myös mukaansa. Näyttelyiden teoslaput ovat talvisin suomen kielellä, kesäisin teoslaput ovat suomen kielen lisäksi myös venäjäksi.

Museoin työntekijöillä on käytössä verkossa toimiva oma kalenteri, mikä on sisäisen tiedotukseni kannalta tärkeä. Kalenteri on toiminut hyvin. Museon esitteessä on nykyisin saavutettavuustiedot myös symbolimerkein.

Wolkoffien talon historiasta kertova kirja on myynnissä ja kirjasta tehty tiivistelmä -lehtinen, joka on painettu myös englanniksi, saksaksi ja venäjäksi. Saavutettavuus lisääntyisi jos tiivistelmä -lehtinen olisi käännetty myös ruotsin kielelle.

5.5 Taloudellinen saavutettavuus

Taloudellisesti heikommassa asemassa oleville porrastetut pääsyliput lisäävät museoiden saavutettavuutta. Tällä hetkellä museoihin pääsevät alennetulla hinnolla eläkeläiset, veteraanit, avustajat ja opiskelijat. Ilmaiseksi pääsevät alle 16 -vuotiaat nuoret. Työttömille ja varusmiehille alennetut sisäänpääsymaksut lisääisi saavutettavuutta. Museoiden esitteissä olisi hyvä mainita myös pääsylippujen hinnat. Yksi keino lisätä taloudellista saavutettavuutta on järjestää silloin tällöin ilmaisia taidepalveluita. Tällä hetkellä yksi museon ilmainen palvelu on niin sanottu ”Museo perjantai” joka tarkoittaa, että joka kuukauden ensimmäisenä perjantaina museoon pääsee ilmaiseksi. Nämä ”Museoperjantait” ovat olleet suosittuja, ja silloin käy taidemuseossa satoja ihmisiä. Museoiden saavutettavuus paranisi, jos perjantai-iltapäivät olisivat ilmaisia kaikille.

Opastukset ovat talvisin tilattavia ja ne ovat maksullisia. Kesäisin on ilmainen opastus aina tiistaisin. Ihmisten yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta lisääisi jos museoissa olisi mahdollista saada ilmaiseksi eri kielillä opastuksen lisäksi myös viittomakielistä opastusta. Liikkumis- ja toimimiesteisten henkilöiden on aina saatava mahdollisuus osallistua museon normaaliin ohjelmaan ja toimintaan (Svensson 2003, 90). Museossa pidetään lisäksi maksullisia luentoja.

5.6 Kulttuurinen saavutettavuus

Museot voivat auttaa osaltaan muun muassa maahanmuuttajia kotiutumaan omaan kulttuuriimme ja perinteiseemme. Museonpalveluiden kohdistaminen pelkästään pääväestölle vähentää luonnollisesti erityis- ja vähemmistöryhmien osallistumista museoissa. Lappeenrannassa on paljon venäläisiä asukkaita ja museoissa vierailijoita. On tärkeää, että suunniteltaessa esimerkiksi taidemuseon näyttelyiden sisältöjä, otetaan huomioon myös muut valtaväestöstä poikkeavat ryhmät. Tällä hetkellä museon kehittämiskohteena on maahanmuuttajat. Tavoitteena on taidetapahtumien kautta kotouttaa maahanmuuttajia. Museoissa on ollut lisäksi eri kulttuureille monipuolista tarjontaa. Esimerkiksi viime vuonna oli virtuaalinen yhteistyöprojekti Pietarissa sijaitsevien museoiden kanssa. Taidemuseossa olevalla tietokoneella pääsi tutustumaan Pietarissa sijaitseviin kuuteen eri taidemuseoon. Virtuaalimuseossa löytyi myös lapsille suunnattu hauska tutustumisleikki -ohjelma. Lisäksi huhtikuussa vuonna 2010 museon henkilökunta lähti koulutukseen Pietariin. Vastavuoroisesti on Lappeenrannassa käynyt myös Pietarista museoiden henkilökuntaa vierailuilla. Wolkoffin talomuseossa voi saada opastusta suomenkielellä ja englanniksi. Museoiden henkilökunnan olisi hyvä osata ainakin englantia ja ruotsia.

5.7 Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ

Tehokkaaseen päätöksen tekoon vaaditaan ensisijaisesti kaikkien toimijoiden sitoutumista, etenkin organisaation johdon. Päätöksen teon tulisi olla suunnitelmallista, jossa lainsäädäntö on mukana. Uusia hankintoja tai korjauksia tehtäessä päätöksissä olisi otettava huomioon myös saavutettavuustekijät. (Finnish National Gallery 2000.). Päätöksenteossa museolla on oma linjansa. Siihen kuuluvat muun muassa yhteistyö paikallisten taiteilijoiden kanssa ja kansainväliset projektit. Päätöksenteossa kuunnellaan asiakasraadin mielipidettä ja ehdotuksia. Lisäksi museoiden vierailijoiden mielipiteitä saadaan netissä olevasta palauteosioista ja museoissa olevista asiakaspalautelomakkeista. (Taipale 2011.).

6 SAAVUTETTAVUUDEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Museon saavutettavuuden kehittäminen alkaa siitä, että kyseiseen museoon tehdään saavutettavuuskartoitus. Saavutettavuuskartoituksella saadaan selville kohteen sen hetkinen tilanne saavutettavuuden eri osa-alueiden kohdalta. Saavutettavuuskartoituksen pohjalta pystytään kehittämään museoiden saavutettavuutta pitkälti, sillä kartoitus paljastaa kohteen vahvuudet ja heikkoudet erilaisten käyttäjäryhmien näkökulmasta. Saavutettavuussuunnitelma tähtää siihen, että toiminta ja palvelut olisivat avoimia ja saavutettavia kaikenlaisille käyttäjille (<http://www.kulttuuriakaikille.fi/uutiset.php?aid=12473&k=11815>, 7.10.2010). Lisäksi on tärkeää, että museoiden henkilökunta saa jatkuvaa koulutusta saavutettavuudesta.

Kun museoiden eri toimintoja tehdään saavutettavaksi, voidaan ottaa niin sanottu ”kaikille suunnittelun” –periaate käyttöön. Kun museot ovat historiallisia ja museotoimen suojelussa olevia rakennuksia, ei niihin voida tehdä isoja rakenteellisia muutoksia. Jo pienillä muutoksilla voidaan kuitenkin edesauttaa saavutettavuuden toteuttamista, kuten esimerkiksi lisäämällä kahva wc:n oven sisäpuolelle niin, että myös pyörätuolilla liikkuvat asiakkaat saisivat helpommin oven kiinni. Saavutettavuuden kehittämissuunnitelman pohjalta voidaan toteuttaa saavutettavuutta pitkän tähtäimen talous- ja toimintasuunnitelmissa. Eri aisteihin liittyvää saavutettavuutta voidaan esimerkiksi parantaa hankkimalla valolamppuja ja suurennuslaseja museoiden kassoille sekä huomioimalla näyttelyitä tehdessä oikeat fonttikoot teoksille. Fyysistä saavutettavuutta voidaan parantaa hankkimalla museoiden eteen penkkejä sekä taidemuseon wc:n peiliä alemmaksi asettamalla. Kulttuurista saavutettavuutta voidaan parantaa palkkaamalla henkilöitä, joilla on erilaisia taustoja. Saavutettavuuden eri osa-alueista asenteellinen saavutettavuus hyvin tärkeä, sillä oikealla asenteella voidaan poistaa monia saavutettavuuteen liittyviä esteitä. Toimenpiteitä toteuttaessa on hyvä tunnistaa myös jo käynnissä olevat väestölliset ja yhteiskunnalliset muutokset sekä otettava huomioon niiden vaikutukset museoiden asiakaskuntaan.

7 SAAVUTETTAVUUSSUUNNITELMAN ARVIOINTI

Kirsi Heinosen opinnäytetyön ”Taiteen luo helpommin” -Lappeenrannan museotoimen saavutettavuuden kehittämissuunnitelma” rinnalla syntyi produkti.

Kirsi Heinonen on jakanut saavutettavuuden seitsemään eri osa-alueeseen valtion taidemuseon "Kulttuuria kaikille" -palvelusivujen mukaisesti. Saavutettavuussuunnitelmassa hän listaa toimenpiteitä, joilla näitä osa-alueita edistetään Lappeenrannan museotoimen neljässä eri museossa museokohtaisesti.

Saavutettavuussuunnitelmassa on ansiokkaasti tiivistetty ja listattu saavutettavuuden ongelmakohtia. Nämä ovat enimmäkseen museoiden tiedossa jo ennalta joten kovin paljon uutta tietoa suunnitelma ei sisällä. Osiin esitetyistä ongelmista Heinonen esittää hyviä, yksityiskohtaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Suunnitelmasta puuttuvat kuitenkin priorisoinnit, mitä tulisi tehdä ja missä järjestyksessä. Ymmärrettävästi Heinonen ei voi vaikuttaa konkreettisiin toteuttamisaikatauluihin, jotka ovat sidoksissa museon taloudellisiin mahdollisuuksiin tehdä em. toimenpiteitä. Olisin silti kaivannut priorisointeja. Museo jatkaa tästä konkreettisten toimenpiteiden aikatauluttamisella. (Taipale 2011).

Lappeenrannan museotoimelle tekemäni saavutettavuuden kehittämissuunnitelman tekeminen oli mielenkiintoinen ja haastava produkti. Produktin alkaessa perehdyin museolta saamaani saavutettavuusmateriaaliin ja "Kulttuuria kaikille" -palvelusivuihin. Lisäksi haastattelin museon henkilökuntaa sekä kävin kartoittamassa produktissa mukana olevat museot. Seurasin myös ajankohtaisia uutisia saavutettavuuden tiimoilta. Se, että saavutettavuussuunnitelman tekoon meni pitempi aika kuin oli tarkoitus, oli toisaalta hyvä, sillä pitkällä aika välillä pystyin sisäistämään paremmin saavutettavuuteen liittyvät asiat. Saavutettavuuden kehittämissuunnitelmaan olisin voinut ideoida enemmän sekä priorisoida.

Olen oppinut kuinka tärkeää on hyvä saavutettavuus ja miten saavutettavuuden eri osa-alueet voidaan ottaa huomioon kehitettäessä museon yleisöpalveluja kuin myös henkilökunnan fyysisiä työskentelytiloja sekä työolosuhteita. Koen hyvän saavutettavuuden tärkeäksi, sillä se lisää tasa-arvoa, ja haluan tulevaisuudessa hyödyntää tätä tekemääni työtä ammatillisesti.

8 LOPPUSANAT

Museoiden saavutettavuuden kehittäminen on tärkeää, sillä niin voidaan rikastuttaa ihmisten elämää. Nykyisin taiteen voimaannuttavaa vaikutusta käytetään jo osittain hyväksi erilaisissa hankkeissa, ja taide on otettu osaksi sosiaalityötä. Taidetta hyödynnetään myös yhä enemmän työyhteisöjen tyky- ja muissa toiminnoissa, sillä taiteen on havaittu lisäävän työyhteisön hyvinvointia.

Nykypäivän museoilta odotetaan yhteiskunnallista, taloudellista, kulttuurista sekä sosiaalista vaikuttavuutta. Museoiden tavoitteena on avoimuus ja vuoropuhelu ympäristön kanssa ja luovan hyvinvointiyhteiskunnan tukeminen. Museotyössä tarvittava asiantuntemus laajenee heijastamaan moninaisuutta. Yleisöjen osallistavuus ja voimaannuttaminen ovat museotyön uusia haasteita ja vaativat onnistuakseen uudenlaisia kumppanuuksia ja verkostoja. (Salovaara, Tuura 2009, 23.).

Saavutettavuus koostuu useista eri osa-alueista, mutta henkilökunnan ystävällisellä ja asiakkaita palvelevalla asenteella sekä huolellisella suunnittelulla saadaan jo paljon aikaan saavutettavuuden lisäämiseksi. Nykyisin on saatavilla paljon saavutettavuuteen liittyviä ohjeita ja se on hyvä.

Lappeenrannan museoille tekemäni kartoituksen sekä saavutettavuuden kehittämissuunnitelman pohjalta voidaan parantaa paljon saavutettavuutta. Ihanteena on, että museot voisivat toimia eräänlaisena foorumina ja sen, että yleisö voisi osallistua omilla ehdoillaan museon toimintaan. Tärkeää on, että saavutettavuus nähtäisiin haasteena auttamaan kaikkia museokävijöitä ja museotyöntekijöitä. Tärkeää on myös nähdä hyvin saavutettavien kulttuuripalvelujen vaikutus paikkakunnan vetovoimatekijänä.

LÄHDELUETTELO

Etelä-Karjalan Vartti 21.3.2010.

Finnish National Gallery / Art Museum Development Department 2000. Open doors dvd. EU Culture 2000.

Heinonen, Jouko, Lahti, Markku 2001. Museologian perusteet. Suomen museoliiton julkaisuja 49. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kehys. Kulttuuria kaikille -palvelu. Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet. Valtion taidemuseo. Viitattu 22.4.2009.

<http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>

Kempainen, Erkki 2008. Stakesin raportteja 33/2008. Kohti esteetöntä yhteiskuntaa Saatavilla myös www-muodossa:

www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportti/R33-2008-VERKKO.pdf

Levanto, Marjatta & Pettersson, Susanna 2004. Valistus / museopedagogiikka / oppiminen. Taidemuseo kohtaa yleisönsä. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Sainio, Tapani ja Edgren, Helena 2007. Kansallisaarteita kaikille. Museoviraston saavutettavuussuunnitelma. Yliopistonpaino, Helsinki.

Salovaara, Sari, Tuura, Kristiina 2009. Kaikkien taidemuseo. Saavutettavuus ja diversityetti valtion taidemuseossa 2009-2013. Vammalan kirjapaino.

Svensson, Elisabet 2003. Museo kaikille. Pohjoismainen esteettömyys- ja saavutettavuusopas. Valtion taidemuseo. Taidemuseoalan kehittämissyksikkö KEHYS. Suomenus GeEdu. Kirjapaino Oy West Point.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Lappeenrannan kaupunki / kulttuuri / museot

<http://www.lappeenranta.fi/?deptit=133366>,

Viitattu 10.3.2010.

Lappeenrannan kaupunki / kulttuuri / museot

<http://www.lappeenranta.fi/?deptid=1150>

Viitattu 17.10.2009

Kulttuuria kaikille -neuvontapalvelu 2010. Valtion taidemuseon saavutettavuuspalvelu.

<http://www.kulttuuriakaikille.fi> . Viitattu 23.2.2010

Kulttuuria kaikille info 2011. Saavutettavuus. Tutkimukset ja raportit. Museoala.

http://kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_tutkimukset_ja_raportit_museoala. Viitattu 25.4.2011

[Www.museovirasto.fi](http://www.museovirasto.fi)

<http://www.nba.fi/fi/saavutettavuussuunnitelma>

Viitattu 25.2010

Suomen peruslaki 1999/731

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5B%5D=pika%5D=peruslaki>. Viitattu 9.3.2010

Taipale, Mona 2011. Saavutettavuussuunnitelman arviointi. Viitattu 6.6.2011.

mona.taipale@lappeenrannankaupunki.fi.

HAASTATTELUT

Partanen, Päivi 2010, vs. museotoimen johtaja, Lappeenrannan museotoimi. Haastattelu 19.1.2010.

Taipale, Mona 2011, vs. näyttely amanuenssi, Etelä-Karjalan taidemuseo. Haastattelu 1.4.2011.

Pesola, Kirsti 2009. Esteettömyysopas, mitä, miksi, miten. Invalidiliiton julkaisuja 0.39. Tyylipaino Oy.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Lappeenrannan kaupunki / kulttuuri / museot
<http://www.lappeenranta.fi/?deptit=133366>,
Viitattu 10.3.2010.

Lappeenrannan kaupunki / kulttuuri / museot
<http://www.lappeenranta.fi/?deptid=1150>
Viitattu 17.10.2009

Kulttuuria kaikille -neuvontapalvelu 2010. Valtion taidemuseon saavutettavuuspalvelu.
<http://www.kulttuuriakaikille.fi> .Viitattu 23.2.2010

Kulttuuria kaikille info 2011. Saavutettavuus. Tutkimukset ja raportit. Museoala.
http://kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_tutkimukset_ja_raportit_museoala. Viitattu 25.4.2011

[Www.museovirasto.fi](http://www.museovirasto.fi)

<http://www.nba.fi/fi/saavutettavuussuunnitelma>
Viitattu 25.2010

Suomen peruslaki 1999/731

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5B%5D=pika%5D=peruslaki>. Viitattu 9.3.2010

Taipale, Mona 2011. Saavutettavuussuunnitelman arviointi. Viitattu 6.6.2011.
mona.taipale@lappeenrannankaupunki.fi.

LIITTEET

Liite 1

Taipale, Mona 2009. Saavutettavuuden edistäminen Lappeenrannan museotoimessa. Tulostettu 22.4.2009

Liite 2

Kuukasjärvi, Heidi 2009. Museotoimen internet -sivujen saavutettavuuskartoitus.

Liite 3

Heinonen, Kirsi 2011. Lappeenrannan museotoimen saavutettavuuden kehittämissuunnitelma.

LIITE 1

Saavutettavuuden edistäminen Lappeenrannan museotoimessa

1. Lähtökohdat

Lappeenrannan kaupungin museotoimi sai vuonna 2008 Opetusministeriöltä 3000 € avustuksen saavutettavuuskartoituksen ja -suunnitelman laatimiseen. Rahoitusta haettiin 9000 €. Saadulla avustuksella palkattiin projektisihteeri, jonka tehtävänä oli haastatella museotoimen henkilökuntaa saavutettavuuskysymyksistä sekä koota asiakastestiryhmä, joka vierailee museotoimen alaisissa museoissa ja arvioi niitä saavutettavuuden näkökulmasta. Haastattelujen ja asiakastestiryhmän palautteen pohjalta projektisihteeri laati toimenpideehdotukset kartoituksessa mukana olleiden museoiden (Etelä-Karjalan museo ja taidemuseo, Ratsuväkimuseo ja Wolkoffin talomuseo) saavutettavuuden edistämistä varten.

Alkuperäiseen avustushakemukseen kuuluneet virtuaalinäyttelyn sisältösuunnitelma ja varsinainen saavutettavuussuunnitelma jouduttiin jättämään hankkeen ulkopuolelle kustannussyistä. Nyt tehtyä saavutettavuuskartoitusraporttia tulevat syventämään kesällä 2009 Humanistisen ammattikorkeakoulun Lappeenrannan yksikön opiskelijan Heidi Kuuskasjärven laatima museotoimen internet-sivujen saavutettavuuskartoitus sekä keväällä 2010 saman oppilaitoksen opiskelijan Kirsi Heinosen lopputyönä valmistuva museotoimen saavutettavuussuunnitelma.

2. Saavutettavuuskartoitus

Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Museoiden saavutettavuudella tarkoitetaan erilaisten asiakasryhmien tarpeiden huomioimista mm. näyttelyiden sisältöä ja arkkitehtuuria valmisteltaessa, tiedottamisessa, hinnoittelussa ja oheispalvelutarjonnassa. Saavutettava museo tarjoaa kaikille mahdollisuuden osallistua ja kokea elämyksiä. Tässä kartoituksessa saavutettavuus jaettiin Kulttuuria kaikille –sivuston jaottelun mukaisesti ra-

kennetun ympäristön esteettömyyteen sekä aistien, tiedolliseen, kulttuuriseen, taloudelliseen ja päätöksenteon saavutettavuuteen (<http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>).

2.1. Henkilökunta

Saavutettavuuskartoitus koostui henkilökuntahaastatteluista ja asiakaskyselystä. Projektisihteeri haastatteli kaikki museotoimen henkilökuntaan kuuluvat työntekijät käyttäen pohjana Kulttuuria kaikille –sivustolta löytyvää museoiden esteettömyyden tarkistuslistaa muuttamalla lisäkysymyksellä täydennettynä. Kukin henkilökunnan edustaja pohti sen museon saavutettavuutta, jossa työskentelee. Ne, jotka työskentelivät toimisto-, projekti- tai muissa tehtävissä, arvioivat sitä museota, jonka tunsivat parhaiten tai esittivät mielipiteitä eri museoiden saavutettavuuteen liittyen.

2.2. Asiakastestiryhmä

Asiakastestiryhmä koottiin yhteistyössä Lappeenrannan kaupungin nuorisovaltuuston ja vammaisneuvoston, vapaaehtoiskeskus Kuutinkulman sekä maahanmuuttajien palvelukeskus Momentin kanssa. Lisäksi mukaan otettiin kuusi henkilöä, jotka olivat aiemman museokäyntinsä yhteydessä täyttäneet palautelomakkeen ja ilmoittaneet siinä yhteydessä halukkuudestaan osallistua museotoimen kävijäraatiin. Ryhmässä oli kaksikymmentä 15 – 91-vuotiasta jäsentä. Osa ryhmäläisistä ei puhunut suomea äidinkielenään ja osalla oli liikunta- tai muita esteitä.

Projektisihteeri laati asiakaskyselyä varten kahden sivun mittaisen lomakkeen (liite 1), jossa oli kysymyksiä saavutettavuuden eri osa-alueisiin liittyen. Asiakastestiryhmä vieraili jokaisessa museossa ja täytti lomakkeen kustakin museosta erikseen. Lisäksi raportissa on huomioitu museovierailujen yhteydessä käydyt keskustelut.

3. Rakennetun ympäristön saavutettavuus/ museoon tuleminen

3.1. Linnoituksen museot

Kartoitetuista neljästä museosta kolme (Etelä-Karjalan museo ja taidemuseo sekä Ratsuväkimuseo) sijaitsee Lappeenrannan historiallisella linnoitusalueella. Ympäristötekijät vaikuttavat oleellisesti näiden museoiden fyysiseen saavutettavuuteen. Linnoitus sijaitsee mäellä kaupunkikeskustan ulkopuolella, julkinen liikenne ei tuo perille asti ja mäki on talvisin liukas. Omalla autolla tai taksilla pääsee museoiden oville asti ja parkkipaikkoja on riittävästi. Invapaikkoja ei ole merkitty erikseen.

Linnoituksen erityispiirteenä on katujen mukulakivetys ja alun perin muihin kuin museotarkoituksiin suunniteltujen vanhojen rakennusten arkkitehtuuri. Nämä tekijät viehättävät omaleimaisuudellaan, mutta myös vaikeuttavat mm. autottomien tai apuvälineiden kanssa liikkuvien henkilöiden museovierailuja. Asiakkaat toivoivat alueelle linja-auto- tai turistikuljetusta erityisesti kesäisin sekä karttaa alueen rakennuksista ja kohteista. Tällainen kartta löytyy kaikilta linnoituksen sisääntuloväyliltä sekä Katariinantorilta keskeltä linnoitusta, mutta jostain syystä asiakkaat eivät huomaa niitä. Sekä asiakkaat että henkilökunta kaipaavat lisäksi selkeitä ja yhdenmukaisia opasteita museoille, toimistoon ja muihin linnoituksen kohteisiin sekä satamaan ja keskustaan. Haasteena opasteiden parantamiselle on suojellun kulttuuriympäristön ”kyltityskielto”, ts. opasteet halutaan pitää kulttuuriympäristöön sopivina ja siten mahdollisimman huomaamattomina.

Asiakkaat toivoivat myös aukioloaikoja museoiden ja toimiston oviin. Museoiden ovissa on aukioloista kertovat tarrat, mutta ne ovat melko huomaamattomia. Linnoituksen museoiden heikko ulkovalaistus nousi esiin sekä asiakkaiden että henkilökunnan palautteessa. Lumi- ja hiekoitustyöt on ulkoistettu ja niiden hoitamisessa on ollut puutteita. Asiakkaiden mielikuvissa linnoitus on talvisin kaukana, pimeä ja hiljainen. Hiljaisempaa talviaikaa elävöittävät jatkossa Saimaan ammattikorkeakoulun markkinoinnin opiskelijat, jotka alkavat suunnitella muutamia tapahtumia alueelle vuosittain.

Linnoituksen kartta Kristiinankadun alkupäässä

Toimenpiteet

Linnoitus on suojelualue eikä muutoksia ympäristöön juurikaan voida tehdä.

- selvitetään, onko mahdollista lisätä opasteiden ja karttojen määrää linnoituksessa
- selvitetään, voidaanko museorakennusten ulkovalaistusta parantaa
- laitetaan museoiden ja toimiston oviin aukioloajat esille
- yhdenmukaistetaan kyltitykset kaikkien museoiden osalta

Lappeenrannan keskusta- ja satama-alueella kesäisin liikennöivä ilmainen katujuna alkaa kiertää linnoituksen kautta tulevana kesänä 2009. Tämä helpottaa osaltaan linnoitukseen tuleamista kesäaikaan.

3.2. Wolkoffin talomuseo

Wolkoffin talomuseo sijaitsee lähellä kaupungin keskustaa ja sinne on helppo tulla julkisilla kulkuneuvoilla. Omalla autolla tultaessa lähellä on joitakin parkkipaikkoja, mutta ne eivät ole museon omia. Wolkoffin talomuseon sijainti on hyvä, mutta osa asiakkaista oli sitä mieltä, ettei museo erotu ympäristöstään tarpeeksi hyvin ja tarvitsisi selkeämmän opastuskyltin.

Toimenpiteet

- selvitetään mahdollisuus selkeämmän kyltin esille asettamiseen

4. Rakennetun ympäristön saavutettavuus/ museossa oleminen (sisätilat)

Tietyt asiat nousivat esiin kaikkien museoiden kohdalla sisä-/ näyttelytiloja arvioitaessa. Asiakkaat toivoivat näyttelyiden kulkusuunnan merkkäamista lattiaan opasteilla (viivalla/ nuolilla), huomiomerkitöjä kynnyksiin ja muihin esteisiin sekä lisää levähdyspenkkejä saaleihin. Museoiden aulatiloihin kaivattiin pohjakarttoja joko opastetauluina tai paperiesitteinä sekä kahviloita tai ainakin kahvi- ja juoma-automaatteja. Lisäksi useassa palautteessa nousi esiin uuden teknologian hyödyntäminen eri tavoin mm. kokoelmien katselemisessa vaikkapa kosketusnäytöltä. Näiden kaikkia museoita koskevien toimenpide-ehdotusten lisäksi esiin nousi museokohtaisia ehdotuksia (alla).

4.1. Etelä-Karjalan museo

Etelä-Karjalan museo on sisätiloiltaan esteetön, ainoastaan ovien raskaus kiinnitti asiakkaiden huomion. Eteisaulan pystynaulakot ja korkea asiakaspalvelutiski ovat hankalia erityisesti pyörätuoliasiakkaiden kannalta. Aulassa on lainattavat lastenrattaat, minkä lisäksi asiakkaat ehdottivat aulaan lainattavaa pyörätuolia. Museokauppa sai kiitosta, mutta sen sijainti osana aulatilaa herätti keskustelua. Kauppa voisi olla selkeämmin omassa tilassaan kuten taidemuseolla. Pyörätuoliasiakas kiinnitti huomiota siihen, että muuten hyvän ja tilavan inva-WC:n ovesta puuttuu sisäpuolelta kahva, jonka avulla pyörätuolilla liikkuva henkilö saa vedettyä oven perässään kiinni. Pyörätuolissa istuva henkilö ei myöskään ylety peilaamaan korkealle sijoitetusta peilistä. Museoiden toimistossa sijaitsevassa Etelä-Karjalan museon kuva-arkistossa pyörätuolilla ei mahdu liikkumaan ollenkaan.

Etelä-Karjalan museon kulma

Museon perusnäyttelyssä esillä olevaa Viipurin pienoismallia voi tarkastella myös pyörätuolista käsin, tosin pienoismallin taakse ei pääse patterin säätökahvan ja ahtauden takia. Henkilökunnan mukaan asiakkaat eivät aina huomaa, että pienoismalliin saa halutessaan valot.

Etelä-Karjalan museon näyttelyesineiden esillepanoa pidettiin yleisesti hyvänä ja selkeänä. Vierailuaikana esillä olleen vaihtuvan näyttelyn (Väinö Linna – näyttely suuresta suomalaisesta kirjailijasta ja hänen elämäntyöstään) valaistus jakoi asiakkaiden mielipiteet, toisten mielestä se oli liian pimeä ja toisten mielestä ”museaalisesti hyvä”. Myös tekstien koko ja määrä herätti keskustelua. Asiakkaat pitivät museon näyttelypolitiikkaa monipuolisena ja toivoivat, että jatkossakin esiteltäisiin niin henkilöitä, paikallis- ja sotahistoriaa kuin uudempiä ilmiöitä.

Museossa on ollut ilmanlaatuongelmia, mihin tuo parannusta syksyllä 2009 alkava ilmastointiremontti.

Toimenpiteet

- mahdollisen aularemontin yhteydessä muutetaan museon ulko-ovi automaattioveksi, naulakot kiinteiksi ja madalletaan asiakastiskiä sekä pohditaan museokaupan sijainti uudestaan
- hankitaan lainattava pyörätuoli
- lisätään toinen ovenkahva inva-WC:hen
- suunnitellaan selkeämmät kyltitykset mm. pienoisteatteriin

4.2. Etelä-Karjalan taidemuseo

Etelä-Karjalan taidemuseon pääsisäänkäyntiä asiakkaat pitivät epäselvänä ja museota kiinni olevan näköisenä. Sisääntuloluiskan kaltevuus on sopiva, mutta käsijohteita ei ole. Ulko-ovi ja palo-ovina toimivat sisäovet ovat raskaita avata, mutta muuten museo on esteetön liikkua. Museorakennus jakautuu kahteen siipeen ja monet eivät huomaa ilman eri kehotusta, että näyttely jatkuu myös käytävän toisella puolella. Pääsisäänkäynnin yhteydessä ns. lasikäytävällä tulisi olla selkeämpi kyltitys ja mahdollisesti museon pohjapiirros.

Etelä-Karjalan taidemuseon pääsisäänkäynti

Asiakastiski on melko korkea. Museossa on lainattavat lastenrattaat, minkä lisäksi voisi olla lainattava pyörätuoli. Inva-WC on hyvä ja tilava, mutta toinen käsijohde puuttuu eikä avustajalle jää tilaa toimia apuna. Arviointihetkellä esillä ollut Arne Tegelmanin näyttely sai kehuja selkeästä ripustuksesta. Teokset oli sijoitettu myös lapsille ja pyörätuoliasiakkaille sopivalle korkeudelle. Numeroinnin sijaan taulujen viereen toivottiin teostekstiä. Numero-systeemiä pidettiin hankalana ja numeroita liian pieninä.

Asiakkaat haluavat nähdä taidemuseossa vaihtelevasti vanhaa taidetta, uusia ilmiöitä, paikallista taidetta ym. Tähän asti näyttelyt ovat asiakkaiden mielestä olleet monipuolisia. Museokauppaa pidettiin hyvänä lisänä taidemuseon tarjontaan.

Toimenpiteet

- lisätään sisääntuloluiskaan käsijohteet
- laitetaan lasikäytävälle, museokauppaan ja vessoihin selkeämmät kyltitykset
- hankitaan lainattava pyörätuoli

4.3. Ratsuväkimuseo

Ratsuväkimuseoon päästäkseen joutuu kiipeämään useita porrasaskelmia, mikä tuottaa ongelmia liikuntaesteisille. Portaiden kiipeämistä helpottaa kuitenkin hyvä kaide. Pyörätuolilla rakennukseen ei pääse ollenkaan. Museo ei ole talvisin auki kuin tilauksesta joten portaat ovat talvisin usein lumiset ja liukkaat.

Ratsuväkimuseon portaat talvella

Sisällä museossa on helppo liikkua, koska tilat ovat yhdessä tasossa. Tila on kuitenkin suhteellisen ahdas esineistön määrään nähden. Sisään ei mahdu kerralla montaa asiakasta (esim. linja-autollista ihmisiä). Lähin inva-WC on museon takana sijaitsevassa kesäteatterin rakennuksessa, mutta sinne ei ole opastusta.

Asiakkaat pitivät esillä olevia vitriinejä liian korkeina eritoten kun niissä ei ole kallistuksia. Lisäksi vitriinien tekstityksissä havaittiin puutteita. Asujen esillepano sai kiitosta.

Asiakastestiryhmälle ei järjestetty opastusta Ratsuväkimuseoon, koska sitä ei muutenkaan järjestetä kuin tilauksesta. Asiakkaiden mielestä näyttely olisi vaatinut opastuksen, ainakin mikäli ei tunne sotahistoriaa hyvin. Näyttelyn esillepanoa pidettiin vanhentuneena, kuvanäyttely olisi digitoitava. Ulkopuolelle ehdotettiin banderollia kertomaan, mikä rakennus on ja mitä siellä on esillä.

Asiakaspalautteissa tuli esiin arkiston tai kirjaston perustaminen näyttelyn yhteyteen. Kaikki uudistukset jäävät kuitenkin odottamaan Tali-Ihantala tieto- ja näyttelykeskuksen rakentamista. Suunnitelmien mukaan Ratsuväkimuseo toimintoiheen siirtyy uuteen keskukseen.

Toimenpiteet

- laitetaan museon sisään inva-WC-opaste
- museon siirtyessä Tali-Ihantala tieto- ja näyttelykeskukseen mietitään näyttely uusiksi
- harkitaan banderollia tai muuta viittaa museoon

4.4. Wolkoffin talomuseo

Wolkoffin talomuseoon päästäkseen joutuu kiipeämään useita porrasaskelmia, mikä tuottaa ongelmia liikuntaesteisille. Ulko-ovilla ei ole käsijohteita ja portaat ovat usein talvisin liukkaat. Pyörätuolilla rakennukseen ei pääse ollenkaan.

Wolkoffin talomuseon sisäänkäynti

Wolkoffin talomuseossa asiakkaat arvostivat säilynyttä interiööriä ja kodinomaisuutta. Esillä olevaa esineistöä vaihdellaan hieman kausittain ja asiakkaat pitivät pääsiäis- ja joulunäyttelyitä hyvinä lisinä museon tarjontaan. Yleisesti museon koettiin olevan hyvä sellaisenaan ja rakennuksen ja sen interiöörin säilymisestä purettujen rakennusten keskellä iloittiin.

Museo on auki pääsääntöisesti kesäisin, talvikaudella viikonloppuisin ja muuten tilauksesta. Museokäyntejä tehdään vain opastetusti ja opastuksia pidettiin erinomaisina. Museoon tultaessa kengät suojataan huopikkailla, joita asiakkaat pitivät tunnelmallisina, mutta hieman hankalina. Museon ongelmia ovat asiakas-WC:n ja levähdystuolien puute.

Asiakkaat eivät olettaneet, että Wolkoffin talomuseoon tai muihin suojeltuihin rakennuksiin tehtäisiin suuria rakenteellisia muutoksia vaan he toivoivat mahdollisuutta virtuaalivierailuihin näissä kohteissa. Wolkoffin talomuseon nettinäyttely onkin suunnitella.

Toimenpiteet

- hankitaan helpommat jalkasuojat
- tuodaan talomuseoon muutama levähdystuoli
- kootaan talomuseosta virtuaalinäyttely ja koululaispaketti

5. Taloudellinen saavutettavuus

Museoiden nykyiset pääsymaksut (0 – 8 €) koettiin kohtuullisiksi. Hintoja on kuitenkin useita ja asiakkaat toivoivat yhtenäisiä pääsymaksuja kaikkiin museoihin. Yhteislippua linnoituksen museoihin pidettiin hyvänä asiana, mutta lippu voisi olla voimassa kaksi päivää. Tällöin kolmen museon näyttelyt ehtisi kiertää rauhassa ja linnoitukseen olisi asiaa kahtena päivänä peräkkäin. Aukioloaikoihin toivottiin pidennystä jonain päivänä viikosta. Pidentetty aukiolo onkin ollut käytössä aikaisempina vuosina, mutta käytännöstä luovuttiin, kun kävijöitä ei iltaisin juurikaan ollut. Ilmaisen sisäänpääsyn museoperjantaita kerran kuussa pidettiin hyvänä uudistuksena, koska se mahdollistaa kaikkien sisäänpääsyn museoihin. Alle 16-vuotiaiden lasten, veteraanien ja avustajien ilmainen sisäänpääsy sai myös kiitosta asiakkailta. Eläkeläisille ja opiskelijoille museossa on myös omat alennukset.

Toimenpiteet

- yhdenmukaistetaan hintoja
- pidennetään yhteislipun voimassaoloa kaksipäiväiseksi
- harkitaan pidentettyä aukioloa yhtenä päivänä viikosta

6. Tiedollinen saavutettavuus

Sekä henkilökunnan että asiakkaiden mielestä museot ovat olleet kohtuullisen hyvin esillä paikallisissa medioissa. Näyttelyistä ja museoiden muusta toiminnasta tiedotetaan montaa kautta ja usean henkilön kautta. Henkilökunnasta nousi esiin toive erillisestä tiedottajasta, joka tiedottaisi museon näyttelyistä ja tapahtumista kootusti. Asiakkaat ovat saaneet tietoa museoista mm. lehdistä, tv:stä, erilaisista esitteistä, internetistä, koulusta, tuttavilta ja turisti-infosta.

Sisällä museossa asiakkaat kaipasivat henkilökuntaa näyttelysaleihin kertomaan näyttelyistä ja niiden taustoista. Nykyisillä resursseilla opastuksia ei kuitenkaan voida tarjota toi-

votusti. Wolkoffin talomuseo on poikkeus, sillä sinne pääsee vain opastetusti ja opastuksia on avoinnaoloaikoina useita päivittäin, kesäaikana 1-2 krt/ h, talvikaudella 1 krt/ h. Kesäaikaan myös Etelä-Karjalan museossa ja taidemuseossa järjestetään kerran viikossa pääsylipun hintaa sisältyvä opastus. Lisäksi kesänäyttelyihin liittyy usein dramatisoituja kierroksia. Museoiden auloissa on esillä myös muiden museoiden ja kulttuuritoimijoiden esitteitä.

Museotoimen internet-sivut on sidottu kaupungin sivurakenteeseen, joka ei ole museoiden kannalta paras mahdollinen. Tietoa on vaikea löytää eivätkä sivut toistaiseksi huomioi esim. erityisryhmiä eikä niiltä löydy museoiden saavutettavuustietoja. Ajankohtaisia tietoja ei päivitetä muilla kuin suomen kielellä. Tilanteeseen tuovat parannusta kesällä 2009 toteutettava nettisivujen saavutettavuuskartoitus sekä syksymmällä toteutettava Kysy amalalta -hanke, jossa parannetaan sivuston rakennetta ja pyritään lisäämään vuorovaikutusta.

7. Kulttuurinen saavutettavuus

Lappeenrannan asukasrakenne monikulttuuristuu ja eri maista tulevia turisteja käy museoissa enenevässä määrin. Lappeenrannassa toimittaessa erityisesti venäjänkielisen palvelun ja materiaalin tarve korostuu. Kulttuurisia tekijöitä on pyritty huomioimaan mm. monipuolisilla näyttelyillä sekä erikielisillä esitteillä ja oheismateriaaleilla. Näyttelyissä on yleensä suomen- ja englanninkieliset näyttelyluettelot. Myös osa teksteistä (esim. Ratsuväkimuseolla) on englanniksi. Venäjänkielistä materiaalia tulisi lisätä. Wolkoffin talomuseossa järjestetään opastuksia tilauksesta eri kielillä. Tarvetta olisi myös erikielisille opasäänitteille ja opastuksille. Kaupunkioppailta voi tilata erikielisiä opastuksia myös muiden museoiden näyttelyihin.

Niin henkilökunta kuin asiakkaat painottivat lasten ja nuorten huomiointia toiminnan suunnittelussa. Museot tarjoavatkin kulttuuri- ja taidekasvatusta eri-ikäisille lapsille alkaen suosituista vauvojen maalaustyöpajoista, joissa nuorimmat ovat kuuden kuukauden ikäisiä. Kaakkois-Suomen kouluille ja päiväkodeille suunnattu, myös internetistä löytyvä opas *Mu-*

seoOn esittelee museoiden näyttelyitä ja muuta lapsille suunnattua toimintaa ja oheismateriaaleja.

Lapsille on kokeiluluonteisesti järjestetty opastuksia, joissa näyttelyitä on lähestytty mm. vanhojen esineiden kautta. Mahdollisuus kosketella esineitä ja ylipäänsä lähestyä näyttelyä toiminnallisuuden ja muidenkin aistien kuin näköaistin kautta lisää näyttelyn kiinnostavuutta ja saavutettavuutta. Myös erilaiset tekniset laitteet, kosketusnäytöt ym. kiinnostavat lapsia. Asiakkaat toivoivat perheen pienimmille pientä leikkipaikkaa tai piirustuspöytää, jos lapsi ehtii kiertää näyttelyn aikuista nopeammin. Etelä-Karjalan museosta tällainen jo löytyykin Pekka-laivan ja lasten piirustus/ lukunurkkauksen muodossa.

Etelä-Karjalan museolla ja taidemuseolla on myös kiertonäyttelyitä, jotka ovat osa museotoimen saavutettavuustyötä. Kiertonäyttelyitä lainataan mm. kouluille ja päiväkodeille.

8. Aistien saavutettavuus

Eri aistien välityksellä saatava tieto on lähtökohtana myös aistivammaisille suunnatun toiminnan suunnittelussa. Aistivammaisia on toistaiseksi pystytty huomioimaan melko vähän. Museoista ei esimerkiksi löydy induktiosilmukoita, pistekirjoitus- tai selkokieliä tekstejä tai mahdollisuutta kuva- tai tekstitulkkaukseen. Kartoituksen myötä luotiin tärkeitä yhteyksiä vammais- ja vanhusjärjestöihin ja näitä kontakteja ylläpitämällä aistivammaisten palveluita voidaan jatkossa kehittää yhdessä asiantuntijoiden kanssa. esim. opastuksissa.

9. Lopuksi

Testiryhmään osallistuneista asiakkaista yksitoista ilmoitti jatkossakin haluavansa olla mukana museotoimen palvelujen kehittämisessä. Erilaisten asiakasryhmien kuuntelu onkin avaintekijä palveluita parannettaessa. Myös henkilökunnalta tuli positiivista palautetta siitä, että he saivat ääntään ja ideoitaan kuuluville ja että museon johto on kiinnostunut saavutettavuuden edistämisestä. Vastauksia tarkasteltaessa ilmeni, että henkilökunta ja asiak-

kaat kiinnittivät huomiota samantyyppisiin asioihin. Henkilökunta tarkasteli museoita luonnollisesti myös työympäristöinä ja kiinnitti enemmän huomiota sisäilman laadun kaltaisiin tekijöihin.

Nyt tehty kartoitus on ensimmäinen askel Lappeenrannan museotoimen saavutettavuuden edistämisen prosessissa. Kartoituksen pohjalta nousevia yksilöllisiä ja museokohtaisia toimintapide-ehdotuksia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan osana Lappeenrannan museotoimen pitkän tähtäimen talous- ja toimintasuunnitelmaa. Monipuoliset näyttelyt, helposti löytyvä tieto, esteetön liikkuminen, näkeminen, kuuleminen ja vuorovaikutus lisäävät saavutettavuutta. Saavutettavuus on jatkuvaa vuoropuhelua asiakkaiden kanssa. Se on ennen kaikkea asenne ja toiminnan ja sen suunnittelun läpäisevä ajattelutapa.

Liite 1

Lappeenrannan Kaupunki/ Museotoimi/ Saavutettavuuskartoitus

Nimi _____

Ikä _____

Museo, jossa vierailu tehtiin

Wolkoffin talomuseo _____

Ratsuväkimuseo _____

Etelä-Karjalan museo _____

Etelä-Karjalan taidemuseo _____

Huom! Perustelkaa vastauksenne.

-
1. Onko museoon helppo tulla (julkinen liikenne, etäisyys keskustasta, kävelymatkan pituus jne.)?

2. Millaista museossa on liikkua (kynnykset, porraskaiteet jne.)?

3. Ovatko näyttelyesineet (tai taideteokset) selkeästi esillä?

4. Mitä tiesitte museosta etukäteen?

5. Mistä olette saanut tietoa museosta?

6. Mikä on mielestänne sopiva pääsymaksu tähän museoon?

7. Minkälaisia näyttelyitä haluaisitte nähdä tässä museossa?

8. Miten teidät otettiin vastaan tullessanne museoon?

9. Miten museo voisi palvella teitä paremmin?

10. Terveisiä museon työntekijöille

Kiitos vastauksestanne!

LAPPEENRANNAN MUSEOIDEN INTERNET-SIVUJEN SAAVUTETTAVUUS

Ongelmat ja parannusehdotukset

Heidi Kuukasjärvi
14.8.2009

Sisältö

Sisältö.....	57
JOHDANTO.....	58
INTERNET-SIVUJEN SUUNNITTELU.....	59
MUSEOT VERKOSSA	61
LAPPEENRANNAN MUSEOIDEN INTERNET-SIVUJEN NYKYTILA.....	62
PARANNUSEHDOTUKSIA.....	64
<u>INTERNET-SIVUJEN SUUNNITTELU.....</u>	<u>3</u>
<u>Saavutettavuus, esteettömyys ja käytettävyys.....</u>	<u>4</u>
<u>Visuaalisuus.....</u>	<u>4</u>
<u>Sisältö, palvelut.....</u>	<u>5</u>
<u>MUSEOT VERKOSSA</u>	<u>5</u>
<u>LAPPEENRANNAN MUSEOIDEN INTERNET-SIVUJEN NYKYTILA.....</u>	<u>7</u>
<u>PARANNUSEHDOTUKSIA.....</u>	<u>10</u>
<u>KIRJALLISUUTTA JA LINKKEJÄ.....</u>	<u>13</u>
<u>Liite 1.....</u>	<u>15</u>
<u>Liite 2.....</u>	<u>16</u>

JOHDANTO

Lappeenrannan museotoimessa on parhaillaan menossa kartoitus museoiden saavutettavuudesta sekä fyysisesti että internetin kautta. Samaan aikaan on käynnistetty museoiden nettisivujen uudistamis- ja parannushanke. Tässä selvityksessä tutkin Lappeenrannan museoiden internet-sivuja, niiden toiminnallisuutta, käytettävyyttä, rakennetta sekä visuaalisuutta. Käyn läpi sivujen ongelmakohdat sekä teen parannus- ja uudistusehdotuksia. Selvityksen tarkoituksena antaa vinkkejä ja ehdotuksia, jotka parantaisivat museoiden saavutettavuutta verkossa sekä lisäisivät museoiden ja asiakkaiden välistä vuorovaikutusta ja ihmisten kiinnostusta museotoimintaa kohtaan. Parannus- ja uudistusehdotusten toteuttaminen käytännössä on luonnollisesti kiinni rahasta, teknisistä vaatimuksista ja henkilökunnan voimavaroista. Näihin seikkoihin en pysty ottamaan tässä raportissa kantaa, vaan resurssien miettiminen jää museotoimen tehtäväksi.

Museoiden fyysiseen saavutettavuuteen liittyen tehtiin kysely, jota myöhemmin täydennettiin nettisivuja koskevalla kyselyllä. Kysely lähetettiin museon saavutettavuustiimissä oleville sekä opettajille. Koska vastauksia ei tullut kovin montaa ja koska kysely oli suunnattu museot jo ennestään tunteville, muokkasin ja uudistin vanhaa kyselyä ja lähetin uuden version omille ystäväilleni ja tuttavilleni. Tarkoituksena oli saada selville myös ns. satunnaisen nettisurffailijan tai Lappeenrannan museoista mitään tietämättömän ihmisen näkemykset ja kokemukset. Vastausten määrä on pienehkö, mutta joitain ideoita ja huomioita niistäkin toki saa. Molemmat kyselyt ovat tämän raportin liitteenä.

Käyn aluksi läpi yleisiä internet-sivujen suunnittelussa huomioitavia asioita ja käsitteitä kuten saavutettavuus, käytettävyys ja visuaalisuus. Seuraavaksi esittelen museoiden yleistä toimintaa verkossa, jonka jälkeen analysoin Lappeenrannan museoita koskevien kyselyiden vastaukset parannus- ja uudistusehdotuksineen. Lopussa on vielä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja internet-linkkejä sekä liitteenä olevat kyselyt.

INTERNET-SIVUJEN SUUNNITTELU

Kuten mitä tahansa viestintää suunniteltaessa, myös verkkoviestinnän kohdalla tietyt perusasiat tulee ottaa huomioon. Eri osa-alueita on vaikea laittaa tärkeysjärjestykseen, koska ne liittyvät toisiinsa ja jokaisen alueen toimivuus ja huolellinen suunnittelu on tärkeää.

Suunnittelu on hyvä aloittaa määrittelemällä haluttu kohderyhmä; mitä halutaan viestiä, kenelle viestitään ja minkälaista palautetta sivujen käyttäjältä odotetaan? Mahdollisia kohderyhmiä voisi luokitella esim. sen mukaan, miten hyvin käyttäjät osaavat verkossa liikkua, mitä tietoa tai palvelua sivuilta halutaan, minkälaisia internetin käyttöä rajoittavia esteitä heillä voi olla jne. Seuraavaksi mietitään visuaalista ilmettä eli sivujen ulkoasua, joka liittyy olennaisesti sivujen käytettävyyteen. Saavutettavuus, käytettävyys ja esteettömyys tarkoittavat sitä, miten helposti ja sujuvasti sivuja voi käyttää, ja kuinka hyvin eri käyttäjäryhmät ja heidän mahdolliset vammat tai muut netin käyttämistä rajoittavat piirteet on otettu huomioon. Kolmantena tulee sivujen tarkoitus, tavoitteet ja sisältö. Kaikki kolme osa-aluetta ovat tärkeitä ja niiden suunnitteluun tulisi käyttää riittävästi aikaa toimivien, selkeiden ja kiinnostavien internet-sivujen luomiseksi.

Saavutettavuus, esteettömyys ja käytettävyys

Rajanveto käytettävyys- ja saavutettavuusongelmien välille on vaikeata. Molemmat liittyvät verkkopalvelun helppokäyttöisyyteen. Käytettävyys liittyy siihen, miten tehokkaasti, miellyttävästi ja virheettömästi käyttäjät pystyvät verkkopalvelua käyttämään. Saavutettavuus taas liittyy taas mahdollisuuteen käyttää verkkopalvelua.

Saavutettavista verkkopalveluista puhutaan monilla eri termeillä ja käsitteillä. Esimerkiksi suomalaisessa keskustelussa käytetään termejä saavutettavuus ja esteettömyys. Kyse on melko uudesta asiasta, joten käsitteet ja termit eivät ole ehtineet vakiintua. Termejä ja käsitteitä on lainattu eri alueilta: rakennetun ympäristön esteettömyys, julkisten palveluiden saatavuus ja toimintarajoitteisten henkilöiden tukeminen. Termien ja käsitteiden merkitykset eroavat hieman toisistaan. Useimmiten saavutettavuuteen liittyvillä termeillä tarkoitetaan (verkko)palveluiden toteuttamista niin, että toimintarajoitteinen henkilö pystyy niitä käyttämään. Nykyisin saavutettavuus ymmärretään usein laajemmin. Myös erilaisissa käyttötilanteissa ja erilaisia päätelaitteita käyttävien henkilöiden tulee voida käyttää verkkopalveluita.

Saavutettavuus on merkittävä verkkopalveluiden laadun osatekijä. Saavutettavuuden merkitys verkkopalveluiden laadukkuudelle tulee lisääntymään väestön ikääntyessä. Lisäksi verkkopalveluiden ja mobiililaitteiden määrä kasvaa. Käyttäjillä tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet käyttää palveluita riippumatta omasta toimintakyvystään tai käyttämistään päätelaitteista.

Verkkosivustoa sanotaan **helppokäyttöiseksi**, kun käyttäjä saavuttaa sillä tavoitteensa helposti ja tehokkaasti on hän millä osaamistasolla tahansa. Yleisesti ottaen, tuotteen käytettävyys kertoo, kuinka hyvin käyttäjät pystyvät käyttämään tuotetta tuottavasti,

tehokkaasti ja miellyttävästi määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi tietyssä käyttöympäristössä.

Esteettömässä verkkosuunnittelussa on otettu huomioon kaikki käyttäjäryhmät riippumatta käyttäjän iästä, toimintakyvystä, vammoista tai muista yksilöllisistä ominaisuuksista, ja lisäksi käytetty tekniikoita, jotka ottavat huomioon apuvälineiden (esim. ruudunlukija) ominaisuudet. Esteetön, eri käyttäjäryhmien helposti saavutettava verkkosivu muuntuu helposti eri aisteille ja apuvälineille sopivaksi ja on rakenteeltaan selkeä ja helposti navigoitava ja kieleltään yksiselitteistä ja ytimekästä.

Visuaalisuus

Internet-sivujen visuaalinen ilme koostuu väreistä, kuvista, symboleista ja typografiasta eli tekstin ulkoasusta. Visuaalinen ilme jää helposti liian vähälle suunnittelulle, tai sen merkitys ymmärretään väärin. Ulkonäön suunnittelulla on kuitenkin monta tehtävää, joten sen suunnitteluun tulisi paneutua huolella.

Visuaalinen ilme viestii yrityksen, yhteisön, henkilön tms. identiteetistä, toimialasta, kohderyhmistä sekä siitä mielikuvasta, joka halutaan ulospäin luoda. Visuaaliseen identiteettiin liittyvät myös strategia ja arvopohja. Tiedon etsiminen internetistä on nykyään jokapäiväistä, ja nettisivut voivat olla potentiaaliselle asiakkaalle tai kävijälle ensimmäinen tietolähde yrityksestä tai palvelusta. Ei siis ole yhdentekevää, miltä sivut näyttävät ja minkälaisen viestin sivujen visuaalinen ilme antaa.

Internet-sivujen visuaalinen ilme vaikuttaa myös sivujen käytettävyyteen. Selkeä ja harkittu ulkonäkö helpottaa tiedon etsimistä ja sivuilla liikkumista. Hyvin suunniteltu visuaalinen esitys edesauttaa luotettavaa ja nopeaa tiedon tulkintaa, ja voi osittain poistaa ikääntymiseen liittyviä ongelmia. Käytettävyyttä voi haitata esim. liian suurien kuvatiedostojen määrä jolloin sivujen latautuminen kestää kauan varsinkin hitaimmilla yhteyksillä, tai epäselvät fontit joista heikkonäköinen ei saa selvää.

Ulkonäöllä on myös esteettinen merkityksensä. On mahdotonta tehdä sivuja, jotka olisivat kaikkien mielestä kauniit, mutta visuaalisellakin viestinnällä on omat sääntönsä. Parhaimmillaan netissä liikkuminen voi tuottaa visuaalista mielihyvää ja olla jopa esteettinen kokemus - pahimmillaan aiheuttaa migreenin.

Sisältö, palvelut

Internet-sivustoja käytetään useisiin eri tarkoituksiin. Netistä etsitään tietoa, siellä tehdään ostoksia, hoidetaan pankkiasioita, opiskellaan, kulutetaan aikaa ja tavataan ystäviä. Sisällönsuunnittelun lähtökohtana on kohderyhmä ja käyttäjän tarve: mitä ja kenelle netin kautta halutaan tarjota?

Sisältöä suunniteltaessa tulee helposti halu laittaa sivuille mahdollisimman paljon kaikkea tarjontaa; blogeja, kilpailuja, kysymys-vastaus-palstoja yms. Tällöin tulisi miettiä sitä, kuinka usein tulevaisuudessa sivuja ehditään päivittämään ja palautteeseen vastaamaan. Vanhentuneet tiedot ja kommentoimatta jäänyt palaute viestii välinpitämättömästä asenteesta sivuilla kävijöitä kohtaan.

Sisällön suunnittelussa tulisi miettiä, miten paljon ja missä muodossa tietoa voi ja kannattaa nettiin laittaa. Suuri kuvien määrä hidastaa sivujen latautumista, eikä netistä tietoa etsivä ehdi eikä jaksakaan kahlata läpi usean sivun mittaisia kappaleita. Olennainen tieto pitäisi löytää nopeasti ja helposti ja tekstin ja kuvien määrän tulisi olla kohtuullinen. Nettiä ei lueta samalla tavalla kuin kirjaa, ja käyttäjän kynnyksen klikata itsensä pois raskaanoloiselta sivulta on tutkimusten mukaan hyvin matala. Sisältöä suunniteltaessa tulisi muistaa myös saavutettavuuden ja esteettömyyden näkökulma. Hankala, pitkiä lauseita ja kapulakieltä sisältävä teksti karsii käyttäjistä pois esim. lukihäiriöiset ja suomen kieltä heikosti osaavat maahanmuuttajat.

MUSEOT VERKOSSA

Museolain mukaan museoiden tehtävänä on kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuuden edistäminen. Tämän tehtävän puitteissa museoiden tulee tallentaa ja säilyttää aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä, harjoittaa siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu-toimintaa. Museoiden ja niiden kokoelmien tulee olla kaikkien kansalaisten saavutettavissa.

Internet on nykyään olennainen ja vakiintunut museoiden työväline ja osa normaalia museotyötä. Internetin hyviä puolia ovat vuorovaikutteisuus, maailmanlaajuisuus, joustavuus ja nopeus. Verkon kautta museot ovat saavutettavissa missä ja milloin tahansa. Museoiden nettisivut täydentävät museoiden palvelua ja tiedottamista perinteisten kanavien rinnalla.

Internetin tulo museomaailmaan on kuitenkin vaatinut ja vaatii jatkossakin museon työntekijöiltä uutta osaamista ja resursseja. Kotisivujen tekeminen kannattaa suosiolla jättää ammattilaisten tehtäväksi, mutta sivujen päivittäminen ja erilaisten verkkopalvelujen käyttäminen edellyttää museon työntekijöiltä nykyaikaisten mediataitojen hallintaa, tietoa verkon toiminnasta sekä siitä, miten nettiin kirjoitetaan.

Museot hyödyntävät nettiä monipuolisesti. Verkosta löytyy perustietoa museoista kuten ajankohtaisista tapahtumista, näyttelyistä, palveluista, opastuksista jne. Useat museot esittelevät toimintaansa laajemmin, toimialasta riippuen esim. tutkimuksista, hankkeista, projekteista, kokoelmista jne., ja museokaupan tuotteiden tilaaminen onnistuu usein myös netin kautta. Yhä useammin museot suunnittelevat sivuilleen rajatuille kohderyhmille tarkoitettuja osia, esim. opettajille, lapsille, vammaisille jne. Tarjolla voi olla myös eri ryhmille tarkoitettuja oheismateriaali- ja opetuspaketteja, tai tiedotusvälineille kuva- ja taustamateriaalia.

LAPPEENRANNAN MUSEOIDEN INTERNET-SIVUJEN NYKYTILA

Lappeenrannan museotoimi on uudistamassa nettisivujaan. Uudistuksen tavoitteena on parantaa museoiden saavutettavuutta netin kautta, parantaa museoiden opetustarjontaa vastaamaan käyttäjien tarpeita sekä lisätä netin kautta tapahtuvaa vuorovaikutteisuutta. Museotoimi laati kyselyn, jonka avulla oli tarkoitus kartoittaa museoiden nykyistä saavutettavuutta netin kautta. Kysely lähetettiin sekä museon saavutettavuustiimin jäsenille että ns. tavallisille netinkäyttäjille. Vastausten määrä ei ollut valitettavasti kovin suuri, eikä joukossa ollut esim. yhtään kuuro- tai näkövammaista, maahanmuuttajaa, lukihäiriöistä tai muuta henkilöä, jolla olisi ongelmia internetin saavutettavuuden ja käytettävyyden kanssa. Lisäksi kaikki vastaajat ovat käsittäkseni alle 60-vuotiaita, joten ikäihmisten mielipide sivuista jäi myös saamatta.

Museon netissä olevan oppimateriaalin toimivuuteen ei tässä kyselyssä saatu vastauksia. Jos sitä puolta halutaan tutkia ja kehittää tarkemmin, olisi lienee viisainta tehdä kokonaan uusi, pelkästään opettajille suunnattu kysely.

Seuraavassa on eriteltynä vastaajien palautteesta hyvät ja huonot puolet, hämmennystä aiheuttavat seikat sekä parannusehdotukset. Tähti kommentin perässä tarkoittaa, että ko. asiaan oli kiinnittänyt huomiota useampi vastaaja.

Hyvää, myönteistä ja kivaa Lappeenrannan museoiden sivuilla:

- sopivasti tietoa *
- siistit perussivut *
- hienot nettinäyttelyt *
- asiatiedot löytyvät helposti kaikkien museoiden kohdalta *
- museoiden sivuille on helppo löytää *
- fonttikokoa voi suurentaa
- tekstiversion mahdollisuus
- harkitut linkit – ei liikaa, aiheeseen sopivia
- heti etusivulta näkee, mitä museoita Lappeenrannassa on

Huonoa, hämmentävää, sekaannusta aiheuttavaa:

- museoiden sivujen sijainti Lappeenrannan kaupungin sivuston alla hämmentää ja sotkee*
- etusivun kuvia klikkaamalla ei pääsekään ko. museon sivuille *
- visuaalinen ilme lattea *
- kuvat suttuisia ja tylsiä *
- tekstiä liikaa ja liian pitkinä kappaleina, taitto huono ja liian raskas *
- linkit eri museoiden sivuille vaatimattomat ja huomaamattomat *
- sivuilla ei ole takaisin alkuun – painiketta, vaan sivuilla joutuu liikkumaan sivussa olevien linkkien kautta
- etusivulla ei erota, mitkä tiedot koskevat kaupunkia, mitkä museoita, esim.

- etusivun yhteystiedot yläpalkissa eivät ole museolle vaikka niin luulisi
- eri museoiden sivut eivät ole yhtenäiset, esim. museoiden aukioloajat ja pääsylipputiedot ovat sekavasti, milloin esittelysivun alussa, milloin lopussa
- museokaupasta ei voi tilata tuotteita kotiin
- näyttelyihin liittyvät tehtäväpaketit on vaikea huomata
- sivukartta koko kaupungin nettisivuja koskien huono
- Ratsuväkimuseosta ja Wolkoffista varsin vähän tietoa
- Ratsuväkimuseon sivuilla olevat linkit ovat hämääviä

Parannusehdotuksia ja – ajatuksia:

- Wolkoffin talomuseosta olisi hyvä olla virtuaalinen esittely, koska sinne on liikuntarajoitteisten vaikea, jopa mahdoton päästä *
- museon palvelut eri kohderyhmille tulisi olla selkeästi esillä, ja mielellään kaikkien museoiden palvelut samassa paikassa *
- raikkaampi ja repäisevämpi visuaalinen ilme *
- kuvia lisää, herkullisia yksityiskohtia eikä pelkkiä yleiskuvia *
- kysy amanuenssilta – palsta olisi kiva ja houkuttelisi varmasti uudelleen museon sivuille *
- valmiita tehtäviä museokäynnille ja näyttelyihin liittyviä nettitehtäviä ja pelejä lapsille
- tekstin sekaan virkistäviä anekdootteja tai muita piristeitä kuivan asiatekstin lisäksi
- aukioloajat poikkeuksineen heti etusivulle, samoin yhteystiedot
- museoiden esteettömyystiedot tulisi löytää netistä jokaisen museon kohdalta, samoin tiedot esim. WC-tiloista, liikkumisesta pyörätuolilla jne.
- jollain tavalla pitäisi erottua kaupungin sivuista, voisiko museo käyttää esim. muita värejä?
- tapahtumista ja tulevista erikoisuuksista, esim. Ratsuväkimuseon Hevosvoimaa-esityksestä tai taidemuseon Museoperjantaista pitäisi tiedottaa paljon näkyvämmiin, nyt niistä on pieni ilmoitus pitkän asiatekstin jälkeen, jää huomaamatta
- museolle oma sivukartta
- kaikki nettinäyttelyt tulisi löytää yhdestä ja samasta paikasta
- kysy amanuenssilta – palsta voisi toimia myös siten, että siinä voitaisiin käsitellä laajemmin ajankohtaisia asioita ja teemoja, ja siihen liittyen saisi esittää kysymyksiä, tämä houkuttelisi ehkä ihmisiä enemmän käyttämään palvelua kuin pelkkä mahdollisuus esittää kysymyksiä
- lisää tietoa esim. taideteosten säilyttämisestä, näyttelyiden tekemisestä ja muusta museon toiminnasta
- kuukauden esine on kiva idea
- valokuvien tunnistaminen ei kiinnosta, mutta se kiinnostaa, mitä valokuvien kautta kerrotaan
- sähköpostin tai tavallisen postin kautta olisi kiva saada tietoa museon tulevista näyttelyistä ym. tapahtumista

Palautteen perusteella Lappeenrannan museoiden nettisivujen suurimmat ongelmat ovat:

- museon sivujen sijainti kaupungin sivujen alla ▪ museon ja kaupungin sivut menevät sekaisin
- etusivulla olevista kuvista klikkaamalla ei pääsekään ko. museon sivuille ▪ varsinkin nuoret ja paljon nettiä käyttävät ovat tottuneet siihen, että kuvat toimivat linkkeinä
- visuaalinen ilme on raskas, tekstiä liikaa ja liian pitkinä kappaleina, kuvia on liian vähän ja ne ovat huonolaatuisia
- tietojen etsiminen eri museoiden omilta sivuilta on työlästä ▪ kaikkien museoiden perustiedot tulisi löytyä yhdestä ja samasta paikasta, jonkinlaiselta ”yleissivulta”
- sivuilla liikkuminen ei ole sujuvaa

PARANNUSEHDOTUKSIA

Lappeenrannan museoiden nettisivujen saavutettavuutta, käytettävyyttä, visuaalista ilmettä sekä palveluja voidaan parantaa esim. seuraavilla tavoilla.

Saavutettavuus, käytettävyys, esteettömyys:

1. Suunnittelussa otetaan huomioon kaikki käyttäjäryhmät riippumatta käyttäjän iästä, toimintakyvystä, vammoista tai muista yksilöllisistä ominaisuuksista
2. Sivujen toteutuksessa käytetään sellaisia tekniikoita, jotka ottavat huomioon apuvälineiden ominaisuudet.
3. Sivujen rakenne on selkeä, looginen ja riittävän väljä
4. Toiminnot voi suorittaa näppäimistöllä.
5. Käyttäjä voi itse muuttaa värit, kirjasinkoon ja – tyyppin itselleen sopivaksi
6. Linkkien määrä on kohtuullinen ja ne erottuvat selvästi.
7. Linkkiliistat ja leipäteksti ovat sivulla väljästi.
8. Kehyksiä käytetään harkitusti, ja ne nimetään kuvaavasti.
9. Palstoitetusta sivusta on tarjolla myös palstoittamaton vaihtoehto.
10. Multimediaesitykset ja flash-toteutukset sijoitetaan omalle sivulle ja niiden käynnistymisestä saa käyttäjä päättää itse.
11. Etusivulla olevia kuvia klikkaamalla pääsee ko. museon sivulle, ja lisäksi museoiden linkit ovat selvemmin näkyviin
12. Sivuilla liikkumista parantaa takaisin – painike, joka olisi hyvä olla joka sivulla
13. Jos mahdollista, museoilla voisi olla yksi yhteinen ”yleismuseosivu”, josta löytyisi kaikkia museoita koskevat yhteiset informaatioasiat, jolloin yhdellä silmäyksellä näkisi kaikkien museoiden tiedot.
14. Liikuntarajoitteista, inva-WC:stä yms. tiedot jokaisen museon kohdalta.
15. Wolkoffin museosta virtuaalinäyttely
16. Museoiden sijainnin kertova kartta nettiin.
17. Kielivaihtoehtojen lisääminen.

Visuaalinen ilme:

1. *Museoiden sivujen tulisi erottua kaupungin sivuista omaksi kokonaisuudeksi*
2. *Kaikkien museoiden sivuille samanlainen, yhtenäinen ulkoasu ja ilme, mielellään nykyistä raikkaampi ja pirteämpi.*
3. *Teksti on nykyisellään liian pitkissä kappaleissa, jolloin sivuista tulee raskaat ja kuivanoloiset. Kappaleita pitää lyhentää ja sivun taittoa keventää esim. kuvilla.*
4. *Kuvien laatuun ja aiheisiin voisi kiinnittää huomiota. Yleiskuvat ovat hieman vanhanaikaisenoloisia.*

Palvelut:

1. *Tietyille käyttäjäryhmille kuten lapsille ja maahanmuuttajille voisi suunnitella omia sivuja ja tutustumispaketteja paikallishistoriaan. Näiden, samoin kuin opetusmateriaalin, suunnittelu toteutetaan yhdessä asiantuntijoiden kanssa.*
2. *Kysy amanuenssilta – palsta, Kuukauden esine tai tietyn aihekokonaisuuden ympärille rakentuvat teemasivut lisääisivät vuorovaikutusta ja alentaisivat museoon tulemisen kynnystä. Jos näitä palveluja lisätään, täytyy kuitenkin miettiä, kuka kysymyksiin ehtii vastaamaan ja tietoja päivittämään.*
3. *Sähköpostin tai tavallisen postin kautta tapahtuvan tiedottamisen lisääminen suoraan museossa kävijöille.*
4. *Kaikki museoiden opetusmateriaali, tehtäväpaketit, nettinäyttelyt ja muut palvelut tulisi löytyä yhdestä paikasta, ei ripoteltuna sinne tänne eri museoiden sivuille.*

-

<http://huba.kapsi.fi/jmantlyla/gradu/index.html>

<http://matriisi.ee.tut.fi/saave/index.html>

<http://www.kulttuuriakaikille.fi/tiedotus>

<http://appro.mit.jyu.fi/essikurssi/ika/t1/>

LIITE 3

Lappeenrannan museotoimen saavutettavuuden kehittämissuunnitelma

HUMAK

Lappeenrannan kampus

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Kirsi Heinonen 11.4.2011

SISÄLLYS

1. Johdanto
- 2 Saavutettavuuden kehittämissuunnitelma
 - 2.1 Asenteellinen saavutettavuus
 - 2.2. Fyysinen saavutettavuus
 - 2.3 Aisteihin liittyvä saavutettavuus
 - 2.4 Tiedollinen saavutettavuus
 - 2.5 Taloudellinen saavutettavuus
 - 2.6 Kulttuurinen saavutettavuus
 - 2.7 Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ
- 3 Lappeenrannan museoiden saavutettavuussuunnitelma
 - 3.1 Asenteellinen saavutettavuus
 - 3.2 Fyysinen saavutettavuus
 - 3.3 Aisteihin liittyvä saavutettavuus
 - 3.4 Tiedollinen saavutettavuus
 - 3.5 Taloudellinen saavutettavuus
 - 3.6 Kulttuurinen saavutettavuus
 - 3.7 Päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ

Lähdeluettelo

1 JOHDANTO

Tämä saavutettavuuden kehittämissuunnitelma on tehty neljälle Lappeenrannassa sijaitsevalle museolle. Nämä museot ovat Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo ja Wolkoffin talomuseo. Saavutettavuuden kehittämissuunnitelmaa laadittaessa olen tarkastellut museoita valtion taidemuseon "Kulttuuria kaikille" -työryhmän tekemän muistion jaottelun mukaisesti. Kulttuuria kaikille -työryhmän jaottelussa saavutettavuuden alueet ovat jaoteltu kahdeksaan osa-alueeseen. Olen kuitenkin yhdistänyt tiedollisen ja tiedottamisen saavutettavuuden samaan osa-alueeseen, koska kummatkin liittyvät viestintään. Saavutettavuuden osa-alueet ovat: asenteellinen saavutettavuus, rakennetun ympäristön esteettömyys (fyysinen saavutettavuus), aisteilla havaittava saavutettavuus, tiedollinen, kulttuurinen, taloudellinen sekä päätöksenteon saavutettavuus ja strateginen työ. Nämä kaikki osa-alueet ovat tärkeitä, jotta museot voisivat suorittaa yhdenvertaista museopedagogiikkaa (Levanto, Pettersson 2002, 69-70).

Lappeenrannan museot ovat teettäneet kartoituksen museoiden saavutettavuudesta. Tässä saavutettavuuden kehittämissuunnitelmassa olen esittänyt toimenpide-ehdotukset ja tavoitteet nykytilanteessa havaituista puutteista. Museoiden saavutettavuutta voidaan edistää näillä esittämilläni toimenpide-ehdotuksilla, mutta saavutettavuuden edistämisessä on kyse myös paljon henkilökunnan asenteesta ja toimintatavoista. Saavutettavuutta voidaan lisätä pienilläkin ratkaisulla, eikä siihen tarvita suurta rahallista investointia.

Museoiden saavutettavuutta suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon yhteiskunnalliset jo käynnissä olevat muutokset ja suunnata myös katse tulevaisuuteen ja siinä ennustettavissa oleviin näkymiin. Ikääntyneiden ihmisten osuuden kasvaessa korostuu erityisesti helpon liikkumisen ja häiriöttömien kuuntelu- ja katseluolosuhteiden tärkeys. Samoin myös yhteiskuntamme muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi. Museot tarjoavat hedelmällisen ym-

päristön eri kulttuurien väliselle dialogille. Myös internetin käyttö lisääntyy jatkuvasti kuin myös siihen liittyvä tekniikka. Nämä kaikki edellä mainitut seikat vaikuttavat museoiden asiakaskuntaan. (Sainio, Edgren, 10.).

Tässä saavutettavuuden kehittämissuunnitelmassa olen esittänyt toimenpide-ehdotukset joita museotoimi tulee toteuttamaan oman budjettinsa ja aikataulunsa mukaisesti.

2 SAAVUTETTAVUUDEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

2.1 ASENTEELLINEN SAAVUTETTAVUUS

Toimenpide-ehdotukset: Etelä-Karjala taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväki-museo, Wolkoffin talomuseo

- Henkilökunnalle annetaan asiakaspalvelu- ja asennekoulutusta.
- Henkilökunnan kouluttaminen niin, että jokainen osaa neuvoa apuvälineiden käytön.
- Kartoitetaan, mitä tietoa ja koulutusta työyhteisössä tarvitaan.
- Selvitetään, voiko museo järjestää koulutusta yhteistyössä toisten kulttuurialan toimijoiden kanssa.
- Kasvatetaan tietotaitoa, miten erilaisia yhteisöjä palvellaan hyvin.
- Ollaan yhteydessä tahoihin, jotka edustavat tavoittelemiasi kohderyhmiä.

2.2 FYYSINEN SAAVUTETTAVUUS

Toimenpide-ehdotukset: Etelä-Karjalan taidemuseo

Pysäköinti:

-Taidemuseon edessä olevalle autojen pysäköintialueelle perustetaan invasybolilla merkitty autopaikka kuten myös taidemuseon ulko-oven edustalle. Taidemuseon ulko-ovien läheisyyteen hankitaan polkupyöräteline sekä museon henkilökunnan käyttämän oven edustalle.

-Taidemuseon pääoven läheisyyteen hankitaan puistonpenkki.

Opasteet ulkona:

-Taidemuseon edustalle sijoitetaan selkeämpi tielle näkyvä iso näyttelymainos.

-Taidemuseon ulko-oven eteen laitetaan sisään astumista helpottava käsijohde. Sähköinen ulko-ovi lisää museon saavutettavuutta.

-Taidemuseon oveen laitetaan tiedot aukioloajoista, pääsymaksuista sekä saavutettavuustiedot symbolein.

Sisäänkäyminen, orientoituminen

-Sisääntulomatto vaihdetaan sellaiseksi, että siihen ei kompastu.

-Aulaan laitetaan selkeä pääopaste, joka kertoo kaikista palveluista; lainattavat apuvälineet (pyörätuoli, lastenrattaat), kartta, opastuksista tietoa, wc, toimintaohjeet onnettomuuskien varalta, säilytyslokerot, kartta (symboliopasteet).

-Kaikkiin avattaviin oviin laitetaan selkeät ohjeet; työnnä / vedä.

-Lasiseiniin olisi hyvä asettaa silmän korkeudelle (90-150 cm lattiasta) teippinauhat, jotka

helpottavat niiden huomaamista.

Kassatila:

-Vaatenaulakon viereen seinälle asetetaan matalammalla olevat vaateripustimet, johon yltävät lapset, lyhytkasvuiset ja rullatuolilla liikkuvat asiakkaat. Vaateripustimet sijoitetaan 1100 - 1200 mm:n korkeudelle lattiasta.

- Sähköinen lainattava pyörätuoli hankitaan lainattavaksi.
- Lapsille perustetaan leikkipaikka, jossa on mahdollisuus esim. piirtämiseen ja leikkimiseen.
- Juoma/kahvi-automaatti hankitaan.
- Kassan palvelutiskiin tehdään taso, joka on jostain kohtaa madallettu (korkeintaan 800 mm lattiasta tason yläreunaan ja polvitilan korkeus vähintään 670 mm korkea ja 300-400 mm syvä).

Museokauppa:

- Kaupan oven yläpuolella asetetaan kyltti museokauppa Sulotar.
- Museokaupassa olisi hyvä olla enemmän hyllytilaa ja postikorteille omia telineitä.
- Museokaupan tuotteita laitetaan myös nettiin myytäväksi.

Wc:

- Peili asennetaan alemmalle tasolle, jotta pyörätuolilla asioiva voi myös nähdä siitä.

Muuta:

- Hätäuloskäynnin toimivuus testataan toimivaksi myös liikkumisen apuvälineitä käyttäessä.
- Kaikissa yleisötiloissa on hyvä olla penkkien ja tavanomaisten istuinten lisäksi käytettävissä selkänojallisia ja käsituellisia ergonomisesti hyvin muotoiltuja korkeahkoja tuoleja.

Henkilökunnan tilat:

- Perustetaan inva wc.

Toimenpide-ehdotukset: Etelä-Karjalan museo**Pysäköinti:**

- Invapaikan perustaminen (symbolimerkein).
- Hankitaan polkupyöräteline pääoven viereen.

Opasteet ulkona:

-Kadun puolelle asetetaan selkeämpi museosta kertova kyltti ja näyttelyistä myös infoa.

Pääsisäänkäynti:

-Ulko-oven eteen asetetaan käsijohdin helpottamaan sisään astumista.

-Ulko-ovi vaihdetaan automaattisesti avautuvaksi.

-Ulko-oveen lisätään tietoa museon aukioloajoista, hinnoista ja saavutettavuudesta symbolimerkeillä.

Aula:

-Museon aulaan pääopaste (kaikki palvelut), jossa on kartta museon tiloista, symbolein wc:n (inva wc) ja vaatenaulakoiden, lasten leikkitilan sijainnin, tietoa opastuksista ja toimintaohjeet onnettomuuden varalle.

-Vaatenaulakot tehdään kiinteäksi.

-Aulaan hankitaan automaattinen pyörätuoli lainattavaksi.

-Kassan palvelutiskiini tehdään taso, jossa on madallettu osio.

-Kassalta olisi hyvä saada palvelua eri kielillä tai ainakin tietoa suomen- ja englanninkielen lisäksi ruotsiksi, saksaksi, venäjäksi ja selkokielellä.

-Aulatilaan hankitaan kahvi / juoma-automaatti.

Näyttelytilat:

-Viipurin pienoismallin ja seinän väliin tehdään enemmän tilaa niin, että sen pystyy kiertämään myös pyörätuolilla.

-Näyttelytiloihin lattiaan laitetaan kulkusuunnan kertova teipitys.

-Vaihtuvien näyttelyiden salin tuloaulaan lisätään opaste, joka kertoo symbolein wc:n ja lasten leikkipaikan.

Muuta:

- Kaikkiin museon tiloihin hankitaan korkeimpia käsituellisiä ergonomisesti hyvin muotoiltuja tuoleja.
- Kaikkiin museon oviin laitetaan työnnä/push opaste sekä vaihdetaan ovet automaattisesti avautuviksi.
- Wc:n oven sisäpuolelle laitetaan kahva, jotta pyörätuolilla asioiva saisi oven vedettyä kiinni.
- Lasten leikkipaikkaan vaihdetaan kirkkaammat lamput ja sisustus tehdään värikkäämmäksi.

Toimenpide-ehdotukset: Ratsuväkimuseo

- Selkeämpi museosta kertova kyltti asetetaan museon ulkopuolelle.
- Ulkoportaisiin asennetaan liuska, joka mahdollistaa pääsyn lastenrattailla ja pyörätuolilla.
- Sisätiloissa lainattavat lastenrattaat olisi hyvä olla, samoin kuin pyörätuoli.
- Korkeat kynnykset madalletaan.
- Teostekstitykset uusitaan niin, että ne ovat yhtenevät ja selkeästi erottuvat.
- Satuloiden välissä nahalle kirjoitettu vanhalla suomenkielellä olevan tekstin viereen lisätään sama teksti nyky-suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.
- Esineille, jotka ovat isoissa vitriineissä olisi hyvä saada parempi valaistus.
- Ratsuväen historiasta Suomessa olisi hyvä saada tietoa myös ruotsiksi ja englanniksi.
- Kassan läheisyyteen lisätään kyltti, joka opastaa mistä löytyy inva wc.

Toimenpide-ehdotukset: Wolkoffin talomuseo

- Selkeämpi ulkokyltti.
- Kaupan puolelle juoma-automaatti lisäisi saavutettavuutta.
- Ulkokenkiensuojat olisi hyvä vaihtaa helpompi käyttöisiin.
- Ulkoportaisiin rakennuksen sisäpihalla olisi hyvä laittaa käsijohdin.

2.3 AISTEIHIN LIITTYVÄ SAAVUTETTAVUUS

Toimenpide-ehdotukset: EteläKarjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkffin talomuseo

-Kassat:

-Kassoille hankitaan induktiosilmukka, ääntä vahvistavat kuulokkeet ja kuulolaitteen kanssa kannettava telesilmukka sekä mahdollisuus lainata valolamppuja ja suurennuslaseja.

Kuulemisen

apulaitteista tulee selvästi kertoa näkyvästi tiskiinkin liitetyillä symboleilla. Lisäksi apuvälineiden saatavuudesta on hyvä saada tietoa myös nettisivuilta.

-Kaikki kassalta lainattavat tekstit olisi hyvä olla myös isommalla fonttikoolla ja selkokielellä.

Näyttelyluettelo:

-Huolehditaan, että luettelon tekstien fonttikoko on 18-36 pistettä.

-Tekstit myös selkokielellä ja pistekirjoituksella.

Näyttelyt:

-Kaukaa luettavan tekstikoon suositellaan olevan vähintään 48 pistettä ja laajat tekstikokoinaisuudet tulee sijoittaa 75-200 cm korkeudelle.

-Seinätekstit suomen lisäksi englanniksi ja ruotsiksi.

-Hankitaan kosketeltavia teoksia, pienoismalleja ja kohokuvia.

-Hankitaan ääniteopastuksia, jotka tarjoavat vaihtoehtoja kuten äänikuvaillon/kuvailutulkitun tai selkokielisen version.

-Teostekstit sijoitetaan niin, että ne on luettavissa myös istumakorkeudelta, suosituskorkeus on 90-150 cm ja niiden tulisi olla aina samalla puolella teokseen nähden. Lisäksi niiden kallistus helpottaa luettavuutta (45 astetta). Teostekstien värityksenä parhain yhdistel-

mä on tumma vaalealla (ei valkoinen kuitenkaan) pohjalla. Tekstityypin olisi hyvä olla mahdollisimman selkeä.

-Fonttikoko vähintään 18-36 pistettä ja mikäli teos on hyvin lähellä katsojaa 14 pistettä.

-Näyttelyvitriineihin selkeä numerointi, ellei ole mahdollista laittaa lyhyttä sanallista kuvausta.

-Vitriinien paras korkeus on 75-200 cm lattiasta.

-Pienikokoiset esineet sijoitetaan 120-160 cm korkeudelle lattiasta.

-Hyllymäisten vitriinien alareunan maksimikorkeus on 80 cm ja syvyys korkeintaan 40 cm.

-Vitriineiden alla on hyvä olla tilaa jaloille, jotta pyörätuolilla pääsee myös lähelle. Vitriinit tulee sijoittaa niin ettei niihin tule heijastusta. Tekstin tasaus tulisi olla aina vasemmalla.

-Näyttelyiden vaihtuessa olisi hyvä aina päivittää saavutettavuus.

Muuta:

-Kaikkiin näytettäviin elokuvaan olisi hyvä olla tekstitys suomeksi.

-Taideteoksien kuvatulkkauksia järjestetään näkövammaisille.

-Huolehditaan, että kaikissa opasteissa teksti on isokokoista, heijastamatonta sekä ei kiiltäväpintaista. Tekstin ja taustan välillä olisi hyvä olla selkeät kontrastit. Kirkkaalla pohjaväriellä oleva kyltti näkyy parhaiten.

2.4 TIEDOLLINEN SAAVUTETTAVUUS

Toimenpide-ehdotukset: Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo,

Wolkoffin talomuseo

-Henkilökunnan tietoja pidetään ajan tasalla (myös kesätyöntekijöiden).

-Tiedottamisen selkokielisyydestä pidetään huolta.

- Museonhenkilökunnalle järjestää saavutettavuuden ja selkeän viestinnän koulutusta.
- Tiedotuksesta ja saavutettavuudesta vastaava henkilö valtuutetaan.
- Oppaiden kouluttaminen; miten toimia vammaisen kävijän kanssa.
- Koko henkilökunnan kouluttaminen; miten toimitaan poikkeustilassa.
- Uuden työntekijöiden perehdyttäminen kaikkeen museon toimintaan.
- Museon kirjastoon saavutettavuuteen liittyvää kirjallisuutta.
- Museon lehteen Kaakkuri takasivulle olisi hyvä laittaa aukioloaikojen ja yhteystietojen lisäksi lippujen hinnat.
- Kaikissa tiedotusmateriaalissa, on hyvä olla puh. numerot, internet -osoite, saavutettavuustiedot, selkokielellä, englanniksi, ruotsiksi (museoesitteet, teosluettelot, lehdet)
- Museoiden ulkopuolelle yhtenevät helposti erottuvat kyltit.
- Museo tiedottaa toiminnastaan uutiskirjeellä sidosryhmilleen, kuten opettajille, joiden kautta pyritään tavoittelemaan lapsia ja nuoria.
- Opastuksia suomenkielen lisäksi myös englanniksi, ruotsiksi.
- Wolkoffin suvusta kertova tarina tiivisteenä internettiin museon sivuille.

2.5 TALOUDELLINEN SAAVUTETTAVUUS

Toimenpide-ehdotukset: Etelä-Karjalan taidemuseo. Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkoffin talomuseo

- Yleisöopastukset sisällytetään lipun hintaan.
- Pääsymaksut: alle 18-vuotiaat ilmaiseksi, työttömille, varusmiehille ja siviilipalveluksessa oleville alennetut pääsymaksut.
- Järjestetään ilmaisia taidepalveluja esimerkiksi luentoja ja erilaisia taidepajoja.
- Perjantai-iltapäivisin ilmainen pääsymaksu.
- Pidetään huolta, että museokaupassa on myös edullisia tuotteita.
- Yhtenäiset lippujen hinnat kaikkiin museoihin.
- Yhteislipun kesto 2 päivää.

-Museoiden aukioloaika pidemmäksi jonakin päivänä.

2.6 KULTTUURINEN SAAVUTETTAVUUS

Toimenpide-ehdotukset: Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, atsuväki-museo, Wolkoffin talomuseo

-Avoimna pitäjiä ja oppaiden tulisi osata suomen lisäksi englantia, ruotsia ja venäjää.

-Palkataan henkilöitä, joilla on erilaisia taustoja.

-Lisätään yhteistyötä erilaisiin yhteisöihin.

-Järjestetään yhteistyöhankkeita.

2.7 PÄÄTÖKSENTEON SAAVUTETTAVUUS JA SRATEGINEN TYÖ

Toimenpide-ehdotukset: Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjala museo, Ratsuväki-museo, Wolkoffin talomuseo:

-Henkilökunnan innostaminen työskentelemään saavutettavuuden parantamiseksi.

-Muodostetaan ryhmä, joka työstää konkreettisen toimenpidesuunnitelman aikatauluineen.

-Toimenpidesuunnitelman testaaminen yhdessä käyttäjien kanssa, palautteen hakeminen yleisöltä saavutettavuuden osalta.

-Annetaan henkilökunnalle mahdollisuus osallistua päätöksen tekoon.

-Päätökset ja niiden perustelut annetaan avoimesti kaikkien tietoon.

-Tarkistetaan, että työhönottomenettelyt heijastavat väestön moninaisuutta.

3. LAPPEENRANNAN MUSEOIDEN SAAVUTETTAVUUSSUUNNITELMA

3.1. ASENTEELLINEN SAAVUTETTAVUUS

**Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkoffin talo-
museo**

Tarkasteltava kohde	Kehittämisehdotukset
Henkilökunta ja Museon johto	<ul style="list-style-type: none"> -Järjestetään asiakaspalvelu- ja asennekoulutusta -Apuvälineiden käytön koulutus -Kartoitus, mitä tietoa ja koulutusta työyhteisössä tarvitaan -Selvitetään voiko museo järjestää koulutusta yhteistyössä toisten kulttuurialan toimijoiden kanssa -Kasvatetaan tietotaitoa, miten erilaisia yhteisöjä palvellaan hyvin -Ollaan yhteydessä tahoihin, jotka edustavat tavoittelemiasi kohderyhmiä

3.2. FYYSINEN SAAVUTETTAVUUS

Etelä-Karjalan taidemuseo

Tarkasteltava kohde	Kehittämisehdotukset
Pysäköinti	<ul style="list-style-type: none"> -Invapaikan perustaminen, koko 5000 x 3600 mm -Polkupyörätelineet pääoven + henkilökunnan käyttämän oven läheisyyteen

Opasteet ulkona	-Selkeä näyttelymainos, joka näkyy tielle; näyttelymainoksen luettavuutta parantaa sen riittävä koko, värien kontrastit ja mainoksen pinnan heijastamattomuus
Pääsisäänkäynti	<ul style="list-style-type: none"> -Puistonpenkki pääoven läheisyyteen -Sähköisesti avautuva ulko-ovi -Ulko-oven eteen käsijohdin -Ulko-oveen tiedot aukioloajoista, pääsymaksuista, saavutettavuustiedoista
Sisäänkäymisen, orientoituminen	<ul style="list-style-type: none"> -Sisääntulo; matto vaihdetaan sellaiseksi ettei siihen kompastu -Aulaan selkeä pääopaste, joka kertoo kaikista palveluista; lainattavat apuvälineet, kartta, opastuksista tietoa, wc (symboliopasteet), toimintaohjeet onnettomuuksien varalta, säilytyslokerot -Lasiseiniin teippinauhat silmän korkeudelle, 90-150 cm lattiasta -Teippi lattiaan ilmoittamaan kulkusuunnan

Kassatila	<ul style="list-style-type: none"> -Vaateripustimia myös matalemmalle tasolle (1100-1200mm) -Tukevia selkänojallisia tuoleja (vähintään 500 mm korkeita) -Sähköinen pyörätuoli lainattavaksi -Lapsille leikkipaikka (hyvin valaistu ja värikäs sisustus) -Juoma/kahviautomaatti -Kassan pöytätasoon madallettu osio (enintään 800 mm ja polvitilan korkeus vähintään 670 mm ja 300 – 400 mm syvä) -Museon pohjapiirros kassalle -Hyvä valaistus (vähintään 150 luxia)
Museokauppa	<ul style="list-style-type: none"> -Kaupan oven yläpuolelle kyltti museokauppa Sulotar -Postikorteille telineitä hankitaan -Lisätään hyllytilaa myytävälle tuotteille -Tuotteita ostettavaksi internettiin
Näyttelytilat	<ul style="list-style-type: none"> -Tukevia selkänojallisia tuoleja (500-550 mm) -Teipit lattiaan ilmoittamaan kulkusuunnan
Wc	<ul style="list-style-type: none"> -Wc:n peili alemmaksi -Perustetaan inva wc henkilökunnan tiloihin
Muuta	<ul style="list-style-type: none"> -Hätäuloskäynti tehdään toimivaksi myös liikkumisen apuvälineitä käytäessä

Etelä-Karjalan museo

Tarkasteltava kohde	Kehittämissuositukset
Opasteet ulkona	<ul style="list-style-type: none"> -Kadun puolelle selkeä museosta sekä näyttelyistä kertova kyltti; näyttelymainoksen luettavuutta parantaa sen riittävä koko, värien kontrastit ja mainoksen pinnan heijastamattomuus
Sisäänkäymien, orientoituminen	<ul style="list-style-type: none"> -Invapaikat symbolein parkkipaikalle -Ulko-oven eteen käsijohdin -Ulko-ovi automaattisesti avautuvaksi -Ulko-oveen tietoa museon hinnoista ja saavutettavuudesta symbolein
Aulatila	<ul style="list-style-type: none"> -Pääopaste; kartta museon tiloista, vaatenaulakkojen, wc:n (inva wc) ja lasten leikkipaikan sijainti, tietoa opastuksista ja toimintaohjeet onnettomuuden varalle (symbolimerkein) -Vaatenaulakot kiinteäksi -Sähköinen pyörätuoli lainattavaksi -Kassatiskiin madallettu taso, korkeintaan 800 mm lattiasta tason yläreunaan ja polvitilan korkeus vähintään 670 mm korkea ja 300-400 mm syvä -Kahvi/juoma-automaatti -Teippi lattiaan ilmoittamaan kulkusuunnan

Näyttelytilat	-Vaihtuvien näyttelyiden saliin tuloaulaan opaste; wc (inva wc), lasten leikkipaikka -Lattiaan kulkusuunnan kertova teipitys
Wc	14 -Wc:n oven sisäpuolelle kahva
Muuta	-Kaikkiin museon tiloihin korkeampia käsituellisiä ergonomisesti muotoiltuja tuoleja, vähintään 500-550 mm korkeita -Kaikkiin museon oviin työnnä/push opaste

Ratsuväkimuseo

Tarkasteltava kohde	Kehittämissuositukset
Opasteet ulkona	-Selkeä museosta kertova kyltti
Sisäänkäynti	-Ulkoportaisiin liuska
Sisätilat	-Lainattavat lastenrattaat, pyörätuoli -Kulkusuunta lattialle teipillä -Kynnyksien madaltaminen, huomiotarrat
Muuta	-Inva wc:stä infoa

Wolkoffin talomuseo

Tarkasteltava kohde	Kehittämisehdotukset
Museoon saapuminen	<ul style="list-style-type: none"> -Selkeä opastekyltti -Invaparkkipaikka, koko 5000 x 3600 mm (symbolimerkein)
Sisäpiha	<ul style="list-style-type: none"> -Ulkoportaisiin käsijohdin
Sisätilat	<ul style="list-style-type: none"> 15 -Kahvi/juoma-automaatti kaupan tiloihin -Ulkokenkiensuojat vaihdetaan helpompi käyttöisiin -Kynnyksiin huomiotarrat -Istuimia lisää, tukevia selkänojallisia tuoleja (vähintään 500 mm korkeita)
Muuta	<ul style="list-style-type: none"> -Museo-opastus internettiin museon sivuille

3.3. AISTEIHIN LIITTYVÄ SAAVUTETTAVUUS

Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkoffin talo- museo

Tarkasteltava	Kehittämisehdotukset
kohde	
Kassat	<p>-Hankitaan induktiosilmukka, ääntä vahvistavat kuulokkeet, kuulolaitteen kanssa kannettava telesilmukka, valolamppuja, suurennuslaseja (apuvälineistä symbolimerkit esille)</p> <p>-Kuulemisen apuvälineiden saavutettavuudesta tietoa internet-sivuille</p> <p>-Kaikki kassalta lainattavat tekstit isommalla fonttikoolla ja selkokielellä.</p>
Näyttelyluettelo	<p>- Suositeltava fonttikoko on 18-36 pistettä.</p> <p>-Tekstit myös selkokielellä ja pistekirjoituksella.</p>
Näyttelyt	<p>-Kaukaa luettava tekstikoko vähintään 48 pistettä, laajat tekstikokonaisuudet 75-200 cm korkeudelle.</p> <p>-Hankitaan kosketeltavia teoksia, pienoismalleja, kohokuvia</p> <p>-Ääniteopastuksia (äänikuvailu/kuvailutulkattu, selkokieli)</p> <p>-Teostekstit aina samalle puolelle, 90-150 cm korkeudelle, kallistus 45 astetta, värityksenä parhain yhdistelmä on tumma vaalealla (ei valkoinen) pohjalla, tekstityyppi mahdollisimman selkeä</p>

	<p>-Teostekstien fonttikoko vähintään 18-36 pistettä, läheltä katsottavat 14 pistettä</p> <p>-Näyttelyvitriineihin selkeä numerointi tai lyhyt sanallinen kuvaus, paras korkeus on 75-200 cm lattiasta.</p> <p>-Pienikokoiset esineet sijoitetaan 120-160 cm korkeudelle lattiasta</p> <p>-Hyllymäisten vitriinien alareunan maksimikorkeus 80 cm ja syvyys korkeintaan 40 cm</p> <p>-Vitriineiden alle tilaa jaloille</p> <p>-Vitriineiden sijoitus niin, että ei tule heijastuksia</p> <p>-Teostekstin tasaus aina vasemmalla</p> <p>-Päivitetään saavutettavuus näyttelyiden vaihtuessa</p>
Muuta	-Elokuviin tekstitys aina suomeksi

3.4. TIEDOLLINEN SAAVUTETTAVUUS

**Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkoffin talo-
museo**

Tarkasteltava kohde	Kehittämisehdotukset
<p>Koulutus, henkilökunta</p> <p>Tiedotus, viestintä</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Saavutettavuuden, selkeän viestinnän -Oppaat: Miten toimia vammaisen kävijän kanssa -Miten toimia poikkeustilassa <p>17</p> <ul style="list-style-type: none"> -Henkilökunnan tietoja pidetään ajan tasalla (myös kesätyöntekijät) -Tiedotuksesta ja saavutettavuudesta vastaava henkilö valtuutetaan -Kaikissa tiedotusmateriaaleissa puh. numerot, internet -osoite, saavutettavuustiedot; selkokieli, englanti, ruotsi (museoesitteet, teosluettelot, lehdet) -Toiminnasta tiedottaminen sidosryhmille uutiskirjeellä -Otetaan erilaisia yhteisöjä mukaan postituslistalle
Muuta	<ul style="list-style-type: none"> -Uuden työntekijän perehdyttäminen kaikkeen museon toimintaan -Museon kirjastoon saavutettavuuteen liittyvää kirjallisuutta -Museoiden ulkopuolelle yhtenevät helposti erottuvat kyltit -Opastukset englanniksi, ruotsiksi -Wolkoffin suvusta kertova tarina tiivisteenä museon sivuille internettiin

	(englanti, ruotsi)
--	--------------------

3.5. TALOUDELLINEN SAAVUTETTAVUUS

**Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkoffin talo-
museo**

Tarksteltava kohde	Kehittämisehdotukset
Pääsymaksut	<ul style="list-style-type: none"> -Alle 18-vuotiaat ilmaiseksi -Alennetut hinnat työttömille, varusmiehille, siviilipalveluksessa oleville -Ilmaiset perjantai-iltapäivät -Yleisöopastukset sisällytetään lipun hintaan -Saman hintaiset liput kaikkiin museoihin -Yhteislipun kesto kaksi päivää

Muuta	-Ilmaisia taidepalveluja -Museokaupasta aina saatavilla edullisia tuotteita
-------	--

3.6. KULTTUURINEN SAAVUTETTAVUUS

**Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkoffin talo-
museo**

Tarkasteltava	Kehittämisehdotukset
kohde Koko henkilö- kunta	-Avoinnapitäjät osaavat suomen lisäksi englanti, ruotsia, venäjää -Palkataan henkilöitä, joilla on erilaisia taustoja -Lisätään yhteistyötä erilaisiin yhteisöihin -Järjestetään yhteistyöhankkeita

3.7. PÄÄTÖKSENTEON SAAVUTETTAVUUS JA STRATEGINEN TYÖ

**Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo, Ratsuväkimuseo, Wolkoffin talo-
museo**

Tarkasteltava	Kehittämisehdotukset
kohde	

Museon johto	<ul style="list-style-type: none"> -Henkilökunnan innostaminen työskentelemään saavutettavuuden parantamiseksi -Muodostetaan ryhmä, joka tekee konkreettisen toimenpidesuunnitelman aikatauluineen -Toimenpidesuunnitelman testaaminen käyttäjien kanssa, palautteen hakeminen saavutettavuuden osalta -Henkiökunnalle mahdollisuus osallistua päätöksentekoon -Päätökset ja niiden perustelut avoimesti kaikkien tietoon -Tarkistetaan, että työhönottomenettelyt heijastavat väestön moninaisuutta
--------------	--

LÄHDELUETTELO

Martikainen, Virpi, Rahja, Rauna, Simovaara, Jyrki 2007. Päivälehdessä museon saavutettavuuskartoitus. Humak. Kauniainen.

Internet-osoite: www.paivalehdenmuseo.fi

Salovaara, Sari. Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS. Valtion taidemuseo.

[Http://.kulttuuriakaikille.info](http://.kulttuuriakaikille.info)

Salovaara, Sari 2005. Valtion taidemuseo. Kartoitusosio1. Museorakennusten fyysinen saavutettavuus liikkumis- ja toimimisesteisten kannalta. Taidemuseo Meilahti.

Salovaara, Sari, Tuura, Kristiina 2009. Kaikkien taidemuseo. Saavutettavuus ja diversiteetti valtion taidemuseossa 2009-2013. Vammalan kirjapaino.

Teräsvirta, Mikko 2007. Kättä pitempää – opas asiakaspalvelun saavutettavuuteen (2. painos). Helsinki: Frenckellin Kirjapaino Oy.

Pesola, Kirsti 2009. Esteettömyysopas, mitä, miksi, miten. Invalidiliitonjulkaisuja 0.39. Tyylipaino Oy.